
Shri Hayagriva Stotram - Samskrita Vyakhyanam

ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಸ್ತೋತ್ರಂ - ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ

Document Information

Text title : Shri Hayagriva Stotram 2 - Samskrita Vyakhyanam

File name : hayagrIvastotramvyAkhyAnam.itx

Category : vishhnu, vyAkhyA, stotra, vishnu

Location : doc_vishhnu

Transliterated by : Chandrasekhar Karumuri

Proofread by : Chandrasekhar Karumuri

Latest update : September 19, 2023

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

April 27, 2024

sanskritdocuments.org

ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಸ್ತೋತ್ರಂ - ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ವೇಂಕಟನಾಥಾಯಃ ಕವಿತಾರ್ಕಿಕಕೇಸರೀ .
ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯವರ್ಯೋ ಮೇ ಸನ್ನಿಧತ್ತಾಂ ಸದಾ ಹೃದಿ ..
ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧಂ ಶುದ್ಧಸ್ವಟಿಕಮಣಿಭೂಭೃತ್ಪ್ರತಿಭಟಂ
ಸುಧಾಸದ್ರೀಚೀಭಿಃ ದ್ಯುತಿಭಿರಪತಾಪತಿಭುವನಂ .
ಅನಂತೈಃ ತ್ರಯ್ಯಂತೈರನುವಿದಿತಹೇಷಾಹಲಹಲಂ
ಹತಾಶೇಷಾವದ್ಯಂ ಹಯವದನಮೀಡೀಮಹಿ ವಹಃ ..

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ

ಇಂದಿರಾಮಂದಿರೋರಸ್ವಮಿಂದಾದಿಸುರವಂದಿತಂ-
ವಂದಾರುಬೃಂದಮಂದಾರಂ ವಂದೇ ಗೋವಿಂದಬಾಲಕಂ .. 1..
ಕಂದರ್ಪಸಂವರಾಕಾರಂ ಬೃಂದಾವನವಿಭೂಷಣಂ .
ಆನಂದಕಂದಜಂ ನಂದನಂದನಂ ವಂದಿಷೀಮಹಿ ..
ಪ್ರಣಿಪತ್ಯ ಗುರುತ್ತಂಸಂ ಶ್ರೀಮದ್ವೇದಾಂತದೇಶಿಕಂ .
ಹಯಗ್ರೀವಸ್ತವವ್ಯಾಖ್ಯಾಂ ಕುರ್ವೇಽಹಂ ತತ್ಪ್ರಸಾದತಃ ..
ಇಹ ಖಲು ಶ್ರೀಮಾನ್ ವೇದಾಂತದೇಶಿಕಃ, ಸಮ್ಯಗುಪಾಸನವಿಶೇಷವಶೀಕೃತ
ಹೃದಯ ಪುಂಡರೀಕಮಧ್ಯಮಂಡನಾಯಿತ ತಾಂಡವಪ್ರಚಂಡತುರಂಗಮುಖ
ಮಾರ್ತಾಂಡಮಂಡಲಃ, ಸಕಲ ಪಂಡಿತನಿಕುರುಂಬಮುಕ್ತಾಪತ್ರಿತಕೀರ್ತಿಮಂಡಲಃ,
ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರಃ, ಕವಿತಾರ್ಕಿಕಕೇಸರೀ, ಪರಮಕಾರುಣಿಕಃ, ಭಗವತ್ಮಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಾನು
ಅನಾದಿಸಂಸಾರ ಸಂಚಿತದೌಷ್ಟರ್ಯ ಪಾಶಬಂದೀಕೃತ ಪ್ರಾಣಿಬೃಂದಂ ಸಂತಿತಾರಯಿಷುಃ,
ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಮಭಿಷ್ಣೋತುಂ ಪ್ರತಿಜಾನೀತೇ (ಸ್ವತಃ) ಇತಿ . ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧಂ -
ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಂ, ನನು ಸಿದ್ಧಶಬ್ದಸ್ಯ ಭಾವಾರ್ಥವಿಹಿತ ಕೃತ್ವತ್ಯಯಾಂತತ್ವೇ ಸ್ವತಃ
ಇತಿ ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥಭೂತಹೇತ್ವರ್ಥವಿಹಿತ ತಸಿಲ್ಪತ್ಯಯಸ್ಯಾನನ್ವಯಃ ಸ್ಯಾತ್
- ಸಿದ್ಧಶಬ್ದಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಮಾರ್ತಾರ್ಥಕತ್ವೇನ, ಸ್ವಶಬ್ದಸ್ಯಾಪಿ “ಪ್ರಕಾಶಾರ್ಥಕತ್ವೇನ
ತಸಿಃ ಪಂಚಮ್ಯರ್ಥಹೇತ್ವರ್ಥಕತ್ವೇನ ಚ ಪ್ರಕಾಶಾಧೀನಪ್ರಕಾಶಾರ್ಥಲಾಭಾತ್,
ಪ್ರಕೃತೇ ಪ್ರಕಾಶಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವೇನ ಸ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರತಿ ಸ್ವಸ್ಯ ಹೇತುತ್ವಾಸಂಭವೇನ ಚ
ತದನಂಭವಾತ್, ಕರ್ತೃರ್ಥವಿಹಿತ ಕೃತಕೃತ್ವತ್ಯಯಾಂತತ್ವೇ ಪೂರ್ವೋಕ್ತರೀತ್ಯಾ

ಸ್ವಾಧೀನ ಪ್ರಕಾಶವತ್ತ್ವಮರ್ಥಸ್ಸ್ಯಾತ್. ತಥಾ ಚ ಸ್ವಸ್ಯೇವ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಸ್ಯಾಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವೇನ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ದೂಷಣಾಗ್ರಾಸಾದಿತಿ ಚೇತ್, ಮೈವಂ. ಉಭಯಧಾಽಪಿ ದೋಷಾಭಾವಾತ್. ತಥಾಹಿ. ಆದ್ಯಪಕ್ಷೇ-ಪ್ರಕಾಶಸ್ಯ ಸ್ವಾಧೀನತ್ವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಾಭಾವಾತ್. ಅನ್ಯಾನಧೀನತ್ವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಾತ್, ದ್ವಿತೀಯಪಕ್ಷೇ- ಸ್ವಾಧೀನಪ್ರಕಾಶವತ್ತ್ವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಾಭಾವಾತ್, ಅನ್ಯಾನಧೀನಪ್ರಕಾಶವತ್ತ್ವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯಾತ್, ಉಭಯಧಾಽಪಿ ಮಣಿ ಪ್ರಕಾಶಮಣ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾವೃತ್ತಿಸಿದ್ಧೇಃ. ಸ್ವತಃ - ಸ್ವಸ್ಮಾತ್, ಸಿದ್ಧಂ - ಸಿದ್ಧಿಃ - ಜ್ಞಾನಂ, ಪ್ರಕಾಶ ಸ್ವರೂಪಂ; ಸಿದ್ಧಂ ಜ್ಞಾತಂ ಪ್ರಕಾಶಿತಂ ವಾ; ಸ್ವಾಧೀನ ಪ್ರಕಾಶಾಭಿನ್ನಂ ಅನ್ಯಾಧೀನ ಪ್ರಕಾಶರಹಿತಂ ವೇತ್ಯರ್ಥಃ. ಸಾರ್ವವಿಭಕ್ತಿಕತಸಿಲ್ ಪ್ರತ್ಯಯಾಂತತ್ವೇ ತು ಪ್ರಥಮಾರ್ಥ ವರ್ಣನಸಂಭವೇನ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶಾರ್ಥಲಾಭಾನ್ನ ಕೋಽಪಿ ದೋಷಗಂಧಃ. ಯದ್ವಾ - ಸ್ವತಃ - ಸ್ವಸ್ಮಾತ್, ಸಿದ್ಧಂ - ಉತ್ಪನ್ನಂ, ಕಾರಣಾಂತರಾಪಾದಿತೋತ್ಪತ್ತಿ ಶೂನ್ಯಮಿತ್ಯರ್ಥಃ. ನಿತ್ಯಮಿತಿ ಯಾವತ್. ಅಥವಾ, ನಿತ್ಯತ್ವಂ ನಾನ್ಯಾಧೀನಮಿತ್ಯಾವಾ - (ಸ್ವತಃ) ಇತಿ. ಅನೇನ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ದಿವ್ಯಾವೃತ್ತಿಃ, ತೇಷಾಂ ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಸ್ಥಿತಿಪ್ರವೃತ್ತೀನಾಂ ಭಗವದಾಯತ್ತತ್ವಾತ್. ನನು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಾದೀನಾಮಪಿ ನಿತ್ಯತ್ವಾತ್ಕಥಂ ಭಗವದಾಯತ್ತತ್ವಮಿತಿ ಚೇನ್ನ, ನಿತ್ಯಾನಾಮಪಿ ತದ್ವತಿರೇಕ ಪ್ರಸಂಜಿತವೃತ್ತಿರೇಕ ಪ್ರತಿಯೋಗಿತ್ವರೂಪ ಭಗವದಾಯತ್ತತ್ವಸಂಭವಾತ್. ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ- “ಕೋ ಹ್ಯೇವಾನ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಾಣ್ಯಾತ್, ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಆನಂದೋ ನ ಸ್ಯಾತ್” ಇತಿ - ಪರಮಾಣುಗತಪಾರಿಮಾಂಡಲ್ಯಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವೇಽಪ್ಯಾಶ್ರಯಾಧೀನಾವಸ್ಥಾಯಾ ನ್ಯಾಯವಿದ್ಭಿರಂಗೀಕಾರಾಚ್ಚ. ನನು ಸಿದ್ಧಶಬ್ದಸ್ಯ ನಿತ್ಯಪರ್ಯಾಯತ್ವಂ ಕಥಮಿತಿ ಚೇದುಚ್ಯತೇ - “ಸಿದ್ಧೇ ಶಬ್ದಾರ್ಥಸಂಬಂಧೇ” ಇತ್ಯತ್ರ ಮಹಾಭಾಷ್ಯೇ ಸಿದ್ಧಶಬ್ದಸ್ಯ ನಿತ್ಯಪರ್ಯಾಯತ್ವೇನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾತ್. ತಥಾ ಹಿ. ಸಿದ್ಧಶಬ್ದಸ್ಯ ಕಃ ಪದಾರ್ಥಃ? ನಿತ್ಯಪರ್ಯಾಯವಾಚೀ ಸಿದ್ಧಶಬ್ದಃ ಕಥಂ ಪುನಃ ಜ್ಞಾಯತೇ? ಮತ್ಕೂಟ ಸ್ಥೇಷ್ವವಿಚಾಲಿಷು ಭಾವೇಷು ವರ್ತತೇ ತದ್ವಚ್ಚ ಸಿದ್ಧಂ. ಸಿದ್ಧಾ ವೃಥಿವೀ, ಸಿದ್ಧ ಮಾಕಾಶ ಮಿತ್ಯಲಂ ಬಹುನಾ. (ಶುದ್ಧಸ್ಥಟಿಕಮಣಿಭೂಭೃತ್ಪ್ರತಿಭಟ) ಮಿತಿ. ಶುದ್ಧಸ್ಯ - ನಿರ್ಮಲಸ್ಯ, ಸ್ಥಟಿಕಮಣಿಭೂಭೃತಃ - ಸ್ಥಟಿಕಮಯಪರ್ವತಸ್ಯ, ಪ್ರತಿಭಟಂ - ತತೋಽಪ್ಯತಿಶಯಿತ ಕಾಂತಿಮತ್ತ್ವೇನ ತಂ ತಿರಸ್ಕರ್ವಂತಮಿತ್ಯರ್ಥಃ . ಸುಧಾಸದ್ರೀಚೀಭಿಃ - ಅಮೃತಸಹಚರೀಖಿಃ, ದ್ಯುತಿಭಿಃ - ಕಾಂತಿಭಿಃ, (ಅಪತಾಪತ್ರಿಭುವನಂ) ಅಪಗತಃ ತಾಪಃ - ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಾಧಿದೈವಿಕಾಧಿಭೌತಿಕಾದಿ ಸಮಸ್ತದುಃಖಾತ್ಮಕಸ್ತಾಪೋ ಯಸ್ಮಿನ್ ತತ್, ತ್ರಯಾಣಾಂ ಭುವನಾನಾಂ ಸಮಾಹಾರ ಸ್ಥಿಭುವನಂ, ವಾತ್ರಾದಿತ್ವಾನ್ನ ಜೀವ್. ಅಪತಾಪಂ ತ್ರಿಭುವನಂ ಯಸ್ಯ ತಥೋಕ್ತಃ; ಹಯಗ್ರೀವಕಾಂತಯಶ್ಚಂ ಹಿತಾಸ್ಸತ್ಯ ಸ್ಥಿಲೋಕೀಸಂತಾಪಹಾರಿಣ್ಯೋ ಭವಂತಿ. ಮಂಡಲಸ್ಥಸ್ಸುಧಾಂಶೋಃ “ಪುಂಸಾಂ ಕರ್ಮಾನಲಾರ್ತಾನಾಂ ಪಾಪಿನಾಂ ಕ್ಲೇಶಶಾಂತಯೇ, ಸ್ವದೇತೇಂದುಸ್ಸಮುದ್ರೇಣ ಹ್ಲಾದಯನ್ಗೋಗಣೇನವೇ” ತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್. ಅನಂತೈಃ- ನಿರವಧಿಕೈಃ, ತ್ರಯ್ಯಂತೈಃ -

ವೇದಾಂತ್ಯೈಃ, (ಅನುವಿಹಿತಹೇಷಾಹಲಹಲಂ), ಅನುವಿಹಿತಃ - ಅನುಸೃತಃ, ಹೇಷಾ - ಹೇಷಾಭ್ಯೋ ಹಲಹಲಃ, ಅಶ್ವದ್ವನಿವಿಶೇಷೋ ಯಸ್ಯ ತಥೋಕ್ತಂ. ಯಥೋಕ್ತಂ ಭಾಗವತೇ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಕಂಧೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾರದಸಂವಾದೇ - “ವಾಚೋ ಬಭೂವು ರುಶತೀ ಶ್ವಸತೋಽಸ್ಯ ನ ಸ್ತ” ಇತಿ. “ತಸ್ಯ ಹ ವಾ ತಸ್ಯ ಮಹತೋ ಭೂತಸ್ಯ ನಿಶ್ವಸಿತ ಮೇತದ್ವಗ್ವೇದ” ಇತಿ ಶ್ರುತಿಃ. (ಹತಾಶೇಷಾವದ್ಯಂ) ಹತಾನಿ - ಪರಿಹೃತಾನಿ, ಅಶೇಷಾವದ್ಯಾನಿ - ನಮಸ್ತದೋಷಾಃ, ಯೇನ ತತ್ತಥೋಕ್ತಂ. ಆಶ್ರಿತಾನಾಮಿತಿ ಶೇಷಃ. ಯದ್ವಾ - ಆಶ್ರಿತಾಪರಾದೋಪೇಕ್ಷಕತ್ವಮತ್ರ ವಿವಕ್ಷಿಂ. “ನ ಸ್ಮರತ್ಯಪಕಾರಾಣಾಂ ಶತಮಪ್ಯಾತ್ಮವತ್ತಯೇ” ತ್ಯುಕ್ತೇಃ. ಹತಾನಿ- ಅತ್ಯಂತಾಸಂಸ್ಥಿಷ್ಟಾನಿ, ಅಶೇಷಾವದ್ಯಾನಿ - ಸಮಸ್ತಹೇಯಾನಿ, ಯಸ್ಮಿನ್ ತಥೋಕ್ತಂ. ನಿಖಿಲಹೇಯಪ್ರತ್ಯನೀಕತ್ವಾತ್ಪ್ರತ್ಯದೋಷಾ ನ ಸಂಭವಂತೀತಿ ಭಾವಃ. ತಥಾ ಚ ಶ್ರುತಿಃ - “ಅಪಹತಪಾಪ್ಮಾ ವಿರಜೋ ವಿಮೃತ್ಯುರ್ವಿಶೋಕೋ ವಿಜಿಘತ್ಸೋಽಪಿಪಾಸಸ್ತತ್ಯಕಾಮಸ್ತತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ” ಇತಿ. ಹಯವದನಂ - ಹಯಸ್ಯ ವದನಮಿವ ವದನಂ ಯಸ್ಯ ತಥೋಕ್ತಂ, ಶಾಕ ಪಾರ್ಥಿವಾದಿತ್ವಾನ್ಮಧ್ಯಮಪದಲೋಪೀ ಸಮಾಸಃ. (ಮಹ) ಇತಿ. ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಷಾ ಮಪಿ ಜ್ಯೋತಿರಯಂ ಪುರುಷಸ್ವಯಂಜ್ಯೋತಿಃ. “ತೇಜಸ್ತೇಜಸ್ವಿನಾಮಹ” ಮಿತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತೇಃ. ಈಡೀಮಹಿ - ಸ್ತುವೀಮಹಿ. (ಈಡ- ಸ್ತೌ ಲಡಾತ್ಮನೇಪದಂ) ನಿತ್ಯತ್ವ-ತೇಜಿಷ್ಠತ್ವ-ಸಕಲದೋಷಾಪಹಾರಿತ್ವ-ವೇದಪ್ರವಕ್ತೃತ್ವ-ನಿರ್ದೋಷತ್ವಾದಿಗುಣಕಂ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಂ ಸ್ತುಮ ಇತ್ಯರ್ಥಃ. ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿರಲಂಕಾರಃ. “ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿರಲಂಕಾರೋ ಯಥಾವದ್ವಸ್ತುವರ್ಣನ” ಮಿತಿಲಕ್ಷಣಾತ್. ಅತ್ರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಭಿಮಾನ ನಿವೃತ್ತಯೇ ಕರ್ತುರನುಪಾದಾನಂ .

ಪ್ರಾಚೀ ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾಚಿದಂತರ್ನಿಶಾಯಾಃ ಪ್ರಜ್ಞಾದೃಷ್ಟೇ ರಂಜನಶ್ರೀ ರಪೂರ್ವಾ .
ವಕ್ತ್ರೀ ವೇದಾನ್ ಭಾತು ಮೇ ವಾಜಿವಕ್ತ್ರಾ ವಾಗೀಶಾಖ್ಯಾ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಃ
.. 2..

ಭಗವಂತಂ ಸ್ತೋತುಂ ತದಾವಿರ್ಭಾವಪ್ರಾರ್ಥನಯಾ ತಮಭಿಮುಖೀಕರೋತಿ. ಪ್ರಾಚೀತಿ. ವಾಸುದೇವಸ್ಯ - “ಸರ್ವತ್ರಾಸೌ ಸಮಸ್ತಂ ಚ ವಸತ್ಯತ್ರೇತಿ ವೈ ಯತಃ, ತತ ಸ್ತ ವಾಸುದೇವೇತಿ ವಿದ್ವದ್ಭಿಃ ಪರಿಪಠ್ಯತ” ಇತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ, ವಾಜಿವಕ್ತ್ರಾ -ಹಯವದನಾ, ವಾಗೀಶಾಖ್ಯಾ - ವಾಗೀಶೇತಿ ಆಖ್ಯಾ ಯಸ್ಯಾ ತಥೋಕ್ತಾಃ ವೇದಾನ್ -ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಧರ್ವಣರೂಪಾನ್, ವಕ್ತ್ರೀ - ವ್ಯಂಜಯಂತೀ, “ಋಚಸ್ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ಛಂದಾಂಗ್ನಿ ಜಜ್ಞಿರೇ ತಸ್ಮಾತ್” ಇತಿ, “ಪ್ರವಕ್ತ್ರಾ ಛಂದಸಾಂ ವಕ್ತ್ರಾ ಪಂಚರಾತ್ರಸ್ಯ ಯ ಸ್ವಯ” ಮಿತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್. ಅತ್ರ “ನ ಲೋಕಾಯ ನಿಷ್ಕಾಖಲರ್ಥತ್ಯಣಾ” ಮಿತಿ ಷಷ್ಠೀನಿಷೇಧಃ. ಅಂತರ್ನಿಶಾಯಾಃ - ಅಜ್ಞಾನನಿಶೀಧಿನ್ಯಾಃ, ಕಾಚಿತ್-ವಿಲಕ್ಷಣಾ ಸಂಧ್ಯಾ, ಪ್ರಾಚೀ ಸಂಧ್ಯಾ - ವಿಭಾತಸಂಧ್ಯಾ, ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರ ನಿವರ್ತಿನೀತಿ ಯಾವತ್. (ಪ್ರಜ್ಞಾದೃಷ್ಟೇಃ)

ಪ್ರಜ್ಞಾ - ತತ್ತ್ವಹಿತಪುರುಷಾರ್ಥವಿಷಯಿಣೀ ಧೀಃ, ಸೈವ, ದೃಷ್ಟಿಃ - ಈಕ್ಷಣಂ, ತಸ್ಯಾಃ, ಅಪೂರ್ವಾ - ಪ್ರಸಿದ್ಧಾ ವಿಲಕ್ಷಣಾ, ಅಂಜನಶ್ರೀಃ - ಅಂಜನಸಂಪನ್ನೂರ್ತಿಃ, ತನುಃ ಮೇ, ಭಾತು - ಸ್ಪುರತು, ಭಾ -ದೀವೌ ಲೋಟ್. ತಾದೃಶಮೂರ್ತಿಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರೇ ಸ್ವಸ್ವಾಪ್ಯಜ್ಞಾನನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧಿಭೂಮಿಯಾದಿತ್ಯಾಶಯಃ. ರೂಪಕಾಲಂಕಾರಃ. “ಆರೋಪ್ಯವಿಷಯಸ್ಯ ಸ್ಯಾದತಿರೋಹಿತರೂಪಿಣಃ, ಉಪರಂಜಿತಮಾರೋಪ್ಯಮಾಣಂ ತದೂಪಕಂ ಮತ” ಮಿತಿ ಲಕ್ಷಣಾತ್ .

ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯಂ ದೇವಂ ನಿರ್ಮಲಸ್ಫಟಿಕಾಕೃತಿಂ .

ಆಧಾರಂ ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ ಹಯಗ್ರೀವಮುಪಾಸ್ಮಹೇ .. 3..

ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ ಶ್ಲೋಕೇ ಹಯಮುಖಸನ್ನಿಧಾನಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಂ. ಇದಾನೀಂ ಸನ್ನಿಹಿತಂ ಭಗವಂತಮುಪಾಸ್ಮಹ ಇತ್ಯಾಹ (ಜ್ಞಾನಾನಂದೇತಿ). ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯಂ - ಜ್ಞಾನಾನಂದಪ್ರಚುರಂ. “ತತ್ ಪ್ರಕೃತವಚನೇ ಮಯಡಿತಿ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಾರ್ಥೇ ಮಯಟ್. ಯದ್ವಾ - ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯಂ - ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪಂ, “ಸ್ವಾರ್ಥೇ ಮಯಟ್, ಪ್ರಾಣಮಯ ಇತ್ಯಾದಿವತ್. “ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೋ ಹ್ಯೇವಾನ್ಯಾತ್ಯಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಾತ್ ಯದೇಷ ಅಕಾಶ ಆನಂದೋ ನ ಸ್ಯಾ” ದಿತ್ಯುಕ್ತೇಃ. (ನಿರ್ಮಲಸ್ಫಟಿಕಾಕೃತಿಂ) ನಿರ್ಮಲಃ- ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನಃ, ಸ್ಫಟಿಕಃ - ಸ್ಫಟಿಕಮಣಿಃ, ತಸ್ಯಾಕೃತಿರಿವಾಕೃತಿಯಸ್ಯ ತಂ; ಸರ್ವವಿದ್ಯಾನಾಂ - ಸಕಲಕಲಾನಾಂ, ಆಧಾರಂ - ನಿಲಯಂ, “ಛಂದೋಮಯೋ ಮುಖಮಯೋಽಖಿಲದೇವತಾತ್ಮೇ” ತ್ಯುಕ್ತೇಃ. ಹಯಗ್ರೀವಂ ದೇವಮುಪಾಸ್ಮಹೇ - ಧ್ಯಾಯಾಮಃ, “ಆಸ- ಉಪವೇಶನೇ” .

ವಿಶುದ್ಧವಿಜ್ಞಾನ ಘನಸ್ವರೂಪಂ ವಿಜ್ಞಾನವಿಶ್ರಾಣನಬದ್ಧದೀಕ್ಷಂ .

ದಯಾನಿಧಿಂ ದೇಹಭೃತಾಂ ಶರಣ್ಯಂ ದೇವಂ ಹಯಗ್ರೀವಮಹಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ .. 4..

ಗುರುಲಘೂಪಾಯಭೂತಯೋರ್ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ ಪ್ರಚರಾಮೀತ್ಯಾಹ (ವಿಶುದ್ಧ) ಮಿತಿ. ಅಹಂ - ದಾಸಭೂತಃ, ದಯಾಯಾಃ ನಿಧಿಂ - ಅಕ್ಷಯಸ್ಥಾನಂ, ತಂ, ಅತ ಏವ ದೇಹಭೃತಾಂ - ಪ್ರಾಣಿನಾಂ, ಶರಣ್ಯಂ - ರಕ್ಷಕಂ, (ವಿಶುದ್ಧವಿಜ್ಞಾನಘನಸ್ವರೂಪಂ) ವಿಶುದ್ಧೇನ - ನಿರ್ಮಲೇನ, ವಿಜ್ಞಾನೇನ, ಘನಂ - ನಿಬಿಡಂ, ಅಂತರ್ಬಹಿರ್ಜ್ಞಾನಮಯಮಿತ್ಯರ್ಥ ಯದ್ವಾ, ವಿಜ್ಞಾನರೂಪೋ ಘನಃ - ಪಿಂಡಃ, ತದ್ರೂಪಮಿತ್ಯರ್ಥಃ. “ವಿಜ್ಞಾನಘನ ಏವೇ”ತಿ ಶ್ರುತೇಃ, ಸ್ವರೂಪಂ ಯಸ್ಯ, ತಂ. (ವಿಜ್ಞಾನವಿಶ್ರಾಣನಬದ್ಧದೀಕ್ಷಂ) ವಿಜ್ಞಾನಸ್ಯ - ಜ್ಞಾನಯೋಗಸ್ಯ, ವಿಶ್ರಾಣನೇ - ವಿತರಣೇ, ಬದ್ಧಾ - ದೃತಾ, ದೀಕ್ಷಾ - ಸಂಕಲ್ಪಃ, ಯಸ್ಯ, ತಂ. “ತೇಷಾಂ ಸತತಯುಕ್ತಾನಾಂ ಭಜತಾಂ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕಂ, ದದಾಮಿ ಬುದ್ಧಿಯೋಗಂ ತಂ ಯೇನ ಮಾಮುಪಯಾಂತಿ ತ” ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್. ಹಯಗ್ರೀವಂ, ಪ್ರಪದ್ಯೇ - ಶರಣಂ ಯಾಮಿ, “ಪದ್ಲ -ಗತೌ” ಲತಾತ್ಮನೇಪದಂ. ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಪ್ರದಸ್ಯ ದಯಾಳೋಃ ಸರ್ವಭೂತಶರಣ್ಯಸ್ಯ ಶರಣಾಗತಾ ಅಸ್ಮತ್ಸಂರಕ್ಷಣಂ ಕಿಯದಿತಿ ಭಾವಃ .

ಸಮಾಹಾರಸ್ಸಾಮ್ನಾಂ ಪ್ರತಿಪದಮೃಚಾಂ ಧಾಮ ಯಜುಷಾಂ

ಲಯಃ ಪ್ರತ್ಯೂಹಾನಾಂ ಲಹರಿವಿತತಿಬೋಧಜಲಧೇಃ .

ಕಥಾದೃಪ್ಯತ್ಯಾತಸ್ಕೃತಕಲಹ ಕೋಲಾಹಲಭವಂ

ಹರತ್ವಂತಧ್ವಾಂತಂ ಹಯವದನಹೇಷಾಹಲಹಲಃ .. 5..

ಭಗವತಿ ಹಯಾಸ್ಯೇ ಭಕ್ತಿಪ್ರಪತ್ತಿರೂಪೋಪಾಯದ್ವಯಂ ವಿಧಾಯ, ಸಂಪ್ರತಿ

ಚಿಕೀರ್ಷಿತಸ್ತೋತ್ರಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಾಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರನಿವೃತ್ತಿಂ ಸರ್ವವಿಘ್ನೋಪಶಮ

ಹೇಷಾರವಸಕಾಶಾತ್ ಸ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೇ (ಸಮಾಹರ) ಇತಿ. ಸಾಮ್ನಾಂ -

ಸಾಮಶಾಖಾನಾಂ, ಸಮಾಹಾರಃ - ಸಂಘಾತಃ, ತತ್ಸ್ಮರೂಪಮಿತಿ ಯಾವತ್.

“ಪ್ರಣವೋದ್ಗೀಧವಚಸ” ಇತ್ಯುಕ್ತೇಃ ಋಕ್ಸಾಖಾನಾಂ, ಪ್ರತಿಪದಂ- ತದರ್ಥಬೋಧಕಪರ್ಯಾಯ

ಯಜುಷಾಂ - ತ್ರೈತ್ತೀಯಶಾಖಾನಾಂ, ಧಾಮ - ವಾಸಪ್ಥಾನಂ, ಪ್ರತ್ಯೂಹಾನಾಂ

- ವಿದ್ಯಾಪ್ರತಿಬಂಧಕವಿಘ್ನಾನಾಂ, ಲಯಃ - ಧ್ವಂಸಃ, ಬೋಧಜಲಧೇಃ -

ಜ್ಞಾನಸಾಗರಸ್ಯ, ಲಹರಿವಿತತಿಃ - ತರಂಗಪರಂವರಾ, (ಹಯವದನ ಹೇಷಾಹಲಹಲಃ)

ಹಯವದನಸ್ಯ - ಹಯಗ್ರೀವಸ್ಯ, ಹೇಷಾಖ್ಯೋ ಹಲಹಲಃ - ಅಶ್ವದ್ವನಿಃ,

(ಕಥಾದೃಪ್ಯತ್ಯಾತಸ್ಕೃತಕಲಹ ಕೋಲಾಹಲಭವಂ) ಕಥಾಸು - ವಾದಕಥಾಸು,

ದೃಪ್ಯಂತಃ ಕೌತಸ್ಕೃತಾಃ - ಕುತಃ ಕುತ ಇತಿ ವಾದಿನಃ, ಸ “ಕನ್ಯಾದಿತ್ವಾತ್ಸಃ”,

ತೇಷಾಂ, ಕಲಹಕೋಲಾಹಲೇನ - ಅಯಥಾರ್ಥವಾದಕಲಹೇನ, ಭವಃ - ಜನ್ಯಃ,

ಅಂತರ್ಧ್ವಾಂತಂ, ಹರತು - ನಿವರ್ತಯತು, “ಹೃಜ್ಞಾ- ಹರಣೇ”. ಹೇಷಾಹಲಹಲಸ್ಯ

ಸಮಾಹಾರಾದ್ಯಭೇದೋಕ್ತ್ಯಾ ಭೇದರೂಪಕಾಲಂಕಾರಃ .

ಅಪೌರುಷೇಯೈ ರಪಿ ವಾಕ್ಯಪಂಚೈ ರದ್ಯಾಪಿ ತೇ ಭೂತಿಮದೃಷ್ಟಪಾರಾಂ .

ಸ್ತುವನ್ನಹಂ ಮುಗ್ಧ ಇತಿ ತ್ವಯೈವ ಕಾರುಣ್ಯತೋ ನಾಥ ! ಕಟಾಕ್ಷಣೀಯಃ .. 6..

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕೃತೇ ಭಗವತಿ ವಿವಿಧ ವಿಚಿತ್ರಾನಂತಾಶ್ಚರ್ಯ ಸನಕಸನಂದನಾದಿ

ಧ್ಯಾನಾಗೋಚರ ದಿವ್ಯಸ್ವಭಾವಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾಽಸ್ಯ ಭಗವದ್ಗುಣಾನುವರ್ಣನೇ

ಪ್ರಯತ್ನಃ ಪರಿಹಸಾಸ್ವದ ಇತ್ಯಭಿಪ್ರೇತ್ಯಾಹ (ಅಪೌರುಷೇಯೈ ರಿತಿ). ಹೇ

ನಾಥ - ಹೇ ಹಯಗ್ರೀವ, ಅದ್ಯಾಪಿ - ಇದಾನೀ ಮಪಿ, ಅಪೌರುಷೇಯೈಃ -

ನಿತ್ಯೈಃ, “ಅನಾದಿನಿಧನಾ ಹ್ಯೇಷಾ ವಾಗುತ್ಸೃಷ್ಟ್ವಾ ಸ್ವಯಂಭುವೇ” ತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತೇಃ.

ವಾಕ್ಯಪಂಚೈರಪಿ - ವೇದಜಾಲೈರಪಿ, (ಅದೃಷ್ಟಪಾರಾಂ) ಅದೃಷ್ಟಂ - ಪ್ರತಿಪಾದನಾವಿಷಯೀಭೂ

ಪಾರಂ-ಅವಧಿಃ, ಯಸ್ಯಾ ಸ್ನಾ ತಥೋಕ್ತಾ “ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ,

ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹೇ” ತಿ ಶ್ರುತೇಃ . “ನಾಂತೋಽಸ್ತಿ ಮ ದಿವ್ಯಾನಾಂ

ವಿಭೂತೀನಾಂ ಪರಂತಪೇ” ತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ . ಭೂತಿಂ - ಗುಣಾದ್ಯೈಶ್ಚರ್ಯಂ,

ಸ್ತುವನ್ - ವರ್ಣಯನ್, ಅಹಂ, ಮುಗ್ಧಃ - ಬಾಲಃ, ಕೃತ್ಯಸಾಧ್ಯೇ ಯತಮಾನ

ಇತಿ ಯಾವತ್; ಇತಿ - ಹೇತೋಃ, ತ್ವಯಾ, ಕಾರುಣ್ಯತ ಏವ - ಕೃಪಾವಶಾದೇವ,

ನ ಹ್ಯಸ್ಮದಾದಿಷು ಕಟಾಕ್ಷನಿಮಿತ್ತಂ ಕಿಂಚಿದಸ್ತೀತಿ ಭಾವಃ. ಕಟಾಕ್ಷಣೀಯಃ
- ಬಾಲೇಷ್ಟಕಿಂಚಿತ್ಕುರ್ವತ್ಸಪಿ ಪರಮಕಾರುಣಿಕಸ್ಯ ಪಿತುಃ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷಃ
ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಇತಿ ಭಾವಃ .

ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯರಮ್ಯಾ ಗಿರಿಶಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿದೇವೀ ಸರೋಜಾಸನಧರ್ಮಪತ್ನೀ .

ವ್ಯಾಸಾದಯೋಽಪಿ ವ್ಯಪದೇಶ್ಯವಾಚ ಸ್ಫುರಂತಿ ಸರ್ವೇ ತವ ಶಕ್ತಿಲೇಶೈಃ .. 7..

ಲೋಕೇ ಯೇ ವಿದ್ಯಾದಿಕಾಃ ತೇ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಭವದೀಯಶಕ್ತ್ಯಂಶೈಃ ಸ್ಪೃಶಂತೀತ್ಯಾಹ
(ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೇ) ತಿ . ಹೇ ನಾಥ - ಹೇ ಹಯಗ್ರೀವ, ಗಿರಿಶಸ್ಯ - ರುದ್ರಸ್ಯ, (ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯರಮ್ಯಾ)
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೇನ - ಸುಖಪ್ರಿಯವಚನಾದಿನಾ, ರಮ್ಯಾ - ಮನೋಹರಾ, ಯದ್ವಾ,
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯೇನ - ವಿದ್ಯಾಪ್ರದಾನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯೇನ, ರಮ್ಯಾ - ಮನೋಜ್ಞಾ, ಮೂರ್ತಿಃ,
ಸರೋಜಾಸನಸ್ಯ - ಚತುರ್ಮುಖಸ್ಯ, ಧರ್ಮಪತ್ನೀ - ಸಹಧರ್ಮಚರೀ, ದೇವೀ
- ಸರಸ್ವತೀ, ವ್ಯಪದೇಶ್ಯವಾಚಃ - ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಕರ್ತಾರೋ ವ್ಯಾಸಾದಯಃ,
ವ್ಯಾಸವಾಲ್ಮೀಕಿಶುಕ ಪರಾಶರಾದಯೋಽಪಿ, ಸರ್ವೇ - ಪೂರ್ವಸಮುದಿತವ್ಯತಿರಿಕ್ತಾಃ,
ತವ ಶಕ್ತಿಲೇಶೈಃ - ವಿದ್ಯಾಶಕ್ತ್ಯಂಶೈಃ, ಸ್ಫುರಂತಿ - ಭಾಂತಿ. “ನ ತತ್ರ ಸೂರ್ಯೋ ಭಾತಿ
ನ ಚಂದ್ರತಾರಕಂ, ನೇಮಾ ವಿದ್ಯುತೋ ಭಾಂತಿ ಕುತೋಽಯಮಗ್ನಿಃ, ತಮೇವ
ಭಾಂತ ಮನುಭಾತಿ ಸರ್ವಂ ತಸ್ಯ ಭಾಸಾ ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಭಾತಿ” ತಿ ಶ್ರುತೇಃ.
“ಯದ್ಯದ್ವಿಭೂತಿಮತ್ಸತ್ತಂ ಶ್ರೀಮದೂರ್ಜಿತಮೇವ ವಾ, ತತ್ತದೇವಾವಗಚ್ಚ ತ್ವಂ
ಮಮ ತೇಜೋಽಂಶಸಂಭವ” ಮಿತಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ .

ಮಂದೋ ಭವಿಷ್ಯನ್ನಿಯತಂ ವಿರಿಂಚೋ ವಾಚಾಂ ನಿಧೇ! ವಂಚಿತಭಾಗಧೇಯಃ .

ದೈತ್ಯಾಪನೀತಾಂ ದಯಯೈವ ಭೂಯೋಽಪ್ಯಧ್ಯಾಪಯಿಷ್ಯೋ ನಿಗಮಾನ್ನಚೇತ್ತ್ವಂ
.. 8..

ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮಪಿ ಪ್ರಮಾದಕಾಲೇ ತ್ವಮೇವ ಗತಿರಿತ್ಯಾಹ (ಮಂದ) ಇತಿ. ಹೇ
ವಾಚಾಂ ನಿಧೇ - ವಾಗೀಶ, ತ್ವಂ - ಭವಾನ್, (ದೈತ್ಯಾಪನೀತಾನ್) ದೈತ್ಯೇನ -
ಅಸುರೇಣ, ಅಪನೀತಾನ್ - ಅಪಹೃತಾನ್, ನಿಗಮಾನ್ - ವೇದಾನ್, ಭೂಯೋಽಪಿ
- ಪುನರಪಿ, ದಯಯಾ - ಕಾರುಣ್ಯೇನೈವ, ನಾಧ್ಯಾಪಯಿಷ್ಯೋ ಯದಿ, ವಿರಿಂಚಃ
- ಬ್ರಹ್ಮಾ, ವಂಚಿತಭಾಗಧೇಯಃ - ಪ್ರತಾರಿತಭಾಗ್ಯಸ್ಯನ್, ಮಂದಃ - ಜಡಃ,
ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯವಿವೇಕಶೂನ್ಯಃ, ಅಭವಿಷ್ಯತ್. ಹೇತುಹೇತುಮತೋಲ್ಪಜ್.

ನಿಯತಂ - ಧ್ರುವಂ. “ಆಪನ್ನಾನಾಂ ಪರಾ ಗತಿ” ರಿತ್ಯುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಮಪ್ಯಾಪತ್ಕಾಲೇ
ತ್ವಮೇವ ಗತಿ ರಿತಿ ಭಾವಃ. ಅತ್ರ ಮಧುಕೈಟಭಾಭ್ಯಾಂ ಚತುರ್ಮುಖಂ ಪ್ರತಾರ್ಯ
ವೇದಾ ಅಪಹೃತಾಃ, ತತಃ ಪ್ರಬುದ್ಧೇನ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಭಗವಾನ್ ಪ್ರಸಾದಿತಃ
ಮತ್ಸ್ಯರೂಪೇಣಾವತೀರ್ಯ, ತೌ ಹತ್ವಾ ವೇದಾನ್ ಸಂಗೃಹ್ಯ ಧಾತ್ರೇ ವ್ಯತರದಿತಿ
ಪೌರಾಣಿಕೀ ಕಥಾನುಸಂಧೇಯಾ .

ವಿತರ್ಕಡೋಲಾಂ ವ್ಯವಧೂಯ ಸತ್ತ್ವೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿಂ ವರ್ತಯಸೇ ಯತಸ್ತ್ವಂ .
ತೇನೈವ ದೇವ! ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರಾಣಾಮಸ್ಪೃಷ್ಟಡೋಲಾಯಿತಮಾಧಿರಾಜ್ಯಂ ..9..
ಇಂದ್ರಾದೀನಾಮಪಿ ಚಾಧಿಕಾರಸ್ಯ ಸ್ಥಿರೀಕರಣಂ ತ್ವದಾಯತ್ತಮೇವೇತ್ಯಾಹ
(ವಿತರ್ಕೇ) ತಿ. ಹೇ ದೇವ - ಹೇ ಹಯಗ್ರೀವ, ಯತಃ - ಯಸ್ಮಾದ್ಧೇತೋಃ, ತ್ವಂ,
ಬೃಹಸ್ಪತಿಂ - ಧಿಷಣಂ, (ವಿತರ್ಕಡೋಲಾಂ) ವಿತರ್ಕೈಃ - ದುರೂಹೈಃ, ಡೋಲಾಂ -
ಚಿತ್ತಚಂಚಲತಾಂ, ರಜಸ್ತಮಃಕಾರ್ಯಭೂತಾಂ; ತಾಂ, ವ್ಯವಧೂಯ - ನಿವಾರ್ಯ,
ಸತ್ತ್ವೇ - ಸತ್ತ್ವಮಾರ್ಗೇ, ವರ್ತಯಸೇ - ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಯಸೇ, ತೇನೈವ - ತ್ರಿದಶೇಶ್ವರಾಣಾಂ
- ಇಂದ್ರಾದೀನಾಂ, ಆಧಿಪತ್ಯಂ - ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತ್ಯಂ, (ಅಸ್ಪೃಷ್ಟಡೋಲಾಯಿತಂ)
ಅಸ್ಪೃಷ್ಟಂ - ಅನಧಿಗತಂ, ಡೋಲಾಯಿತಂ ಯೇನ ತತ್ತಥೋಕ್ತಂ, ಸ್ಥಿರಮಿತಿ
ಯಾವತ್. ಅಭೂದಿತಿ ಶೇಷಃ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ತತ್ಪ್ರದರ್ಶಿತ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ನಿಷ್ಕಸ್ಪನ್ ತೇನೈವ
ಮಾರ್ಗೇಣ ಇಂದ್ರಾದೀನ್ ವರ್ತಯತೇ ಅನ್ಯಥಾ ಅಸುರವಂಶೈಃ ಸುರವಂಶೋಽಪಿ
ಅಲಬ್ಧಶ್ರೀರಾಜ್ಯಕೋಶಃ ಕ್ಷಯಂ ಯಾದಿತ್ಯಾಶಯಃ, ಸಂಶಯೋ ಹಿ ಹೇಯಗುಣಃ.
“ಅಜ್ಜಶ್ಚಾ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಶ್ಚ ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ, ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ತಿ ನ ಪರೋ
ನ ಸುಖಂ ಸಂಶಯಾತ್ಮನಃ, ಯೋಗಸನ್ನ್ಯಸ್ತ ಕರ್ಮಾಣಂ ಜ್ಞಾನ ಸಂಭಿನ್ನಸಂಶಯಂ,
ಆತ್ಮವಂತಂ ನ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿಬದ್ಧಂತಿ ಧನಂಜಯ” ಇತ್ಯಾದಿ ಭಗವದುಕ್ತೇಃ .
ಅಗ್ನೌ ಸಮಿದ್ಧಾರ್ಚಿಷಿ ಸಪ್ತತಂತೋ ರಾತಸ್ಥಿವಾನ್ ಮಂತ್ರಮಯಂ ಶರೀರಂ .
ಅಖಂಡಸಾರೈಹವಿಷಾಂ ಪ್ರದಾನ್ಯೈರಾಪ್ಯಾಯನಂ ವ್ಯೋಮಸದಾಂ ವಿಧತ್ಸೇ .. 10..
ಇಂದ್ರಾದೀನಾಂ ಹವಿರ್ಭಾಗಪ್ರದಾನಮುಖೇನ ತೃಪ್ತಿಕರೋಽಪಿ ಭವಾನೇವೇತ್ಯಾಹ(ಅಗ್ನೌವಿ)
ಹೇ ದೇವ - ಹೇ ಹಯಗ್ರೀವ, ಸಪ್ತತಂತೋಃ ಸಂಬಂಧಿನಿ, (ಸಮಿದ್ಧಾರ್ಚಿಷಿ)
ಸಮಿದ್ಧಾನಿ - ಪ್ರಜ್ವಲಿತಾನಿ, ಅರ್ಚಿಷಿ - ತೇಜಾಂಸಿ, ಯಸ್ಯ ತಸ್ಮಿನ್ನಗ್ನೌ
ಮಂತ್ರಮಯಂ - ಮಂತ್ರಾತ್ಮಕಂ, ಶರೀರಂ - ವಿಗ್ರಹಂ, ಆತಸ್ಥಿವಾನ್ -
ಸಂಪ್ರಾಪ್ತವನ್ ಸನ್. “ಅಹಂ ಕ್ರತು ರಹಂ ಯಜ್ಞ ಸ್ವಧಾಹ ಮಹಮೌಷಧಂ,
ಮಂತ್ರೋಽಹಮಹಮೇವಾಜ್ಯ ಮಹಮಗ್ನಿ ರಹಂಹುತ” ಮಿತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತೇಃ,
(ಅಖಂಡಸಾರೈಃ) ಅಖಂಡಾಃ - ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನಾಃ, ಸಾರಾಃ - ಮಾಧುರ್ಯಾದಿರಸಾಃ,
ಯೇಷು ತೈಃ; ಹವಿಷಾಂ - ಪುರೋಡಾಶಾದಿಹವಿಷಾಂ, ಪ್ರದಾನ್ಯೈಃ - ವಿತರಣೈಃ,
ವ್ಯೋಮಸದಾಂ - ಇಂದ್ರಾದಿದೇವಾನಾಂ, ಆಪ್ಯಾಯನಂ - ತೃಪ್ತಿಂ, ವಿಧತ್ಸೇ -
ವಿದಧಾಸಿ, “ಡು- ಧಾಇನ್ದಾರಣಪೋಷಣಯೋಃ”. “ಅಹಂ ಹಿ ಸರ್ವಯಜ್ಞಾನಾಂ
ಭೋಕ್ತಾ ಚ ಪ್ರಭು ರೇವ ಚ, ಸತ್ವೇ ಮಮಾಸ ಭಗವಾನ್ ಹಯಶೀರ್ಷ ಏಷಃ,
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಸಯಜ್ಞಪುರುಷಸ್ತಪನೀಯವರ್ಣಃ, ಛಂದೋಮಯಸ್ಸೋಽಖಿಲದೇವತಾತ್ಮಾ
ವಾಚೋ ಬಭೂವು ರುಶತೀಶ್ಚ ಸತೋಽಸ್ಯ ನಸ್ತ” ಇತ್ಯಾದಿವಚನಾತ್ .
ಯನ್ಮೂಲಮೀದೃಕ್ಪ್ರತಿಭಾತಿ ತತ್ತ್ವಂ ಯಾ ಮೂಲಮಾಮ್ನಾಯಮಹಾದ್ರಮಾಣಾಂ

ತತ್ತ್ವೇನ ಜಾನಂತಿ ವಿಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವಾ ಸ್ತಾಮಕ್ಷರಾಮಕ್ಷರಮಾತ್ಮಕಾಂ ತೇ .. 11..

ಪ್ರಪಂಚಸ್ಯ ಮೂಲಕಾರಣಮಪಿ ತ್ವಮೇವೇತ್ಯಾಹ (ಯನ್ಮೂಲಮಿತಿ). ಹೇ ದೇವ, (ವಿಶುದ್ಧಸತ್ತ್ವಾಃ) ವಿಶುದ್ಧಂ - ನಿರ್ಮಲಂ, ಸತ್ತ್ವಂ - ಸತ್ತ್ವಗುಣಃ, ಯೇಷಾಂ ತೇ ತಥೋಕ್ತಾಃ; ಈದೃಕ್ - ದೇವತಿಯರ್ಜನುಷ್ಯ ಸ್ವಾವರಾತ್ಮನಾ ಅಬಾಧಿ ತತ್ತ್ವೇನ ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧಂ, ತತ್ತ್ವಂ - ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಮಹದಾದಿತತ್ತ್ವಂ, (ಯನ್ಮೂಲಂ) ಯತ್ ಮೂಲಂ ಯಸ್ಯ ತಥೋಕ್ತಂ; (ಆಮ್ನಾಯ ಮಹಾದ್ರುಮಾಣಾಂ) ಆಮ್ನಾಯಾಃ - ವೇದಾ ಏವ, ಮಹಾದ್ರುಮಾಃ - ವೃಕ್ಷಾಃ, ತೇಷಾಂ, ಯಾ ಮೂಲಂ, ತಾಂ, ಅಕ್ಷರಾಂ- ನಿತ್ಯಾಂ, ಅಕ್ಷರಮಾತ್ಮಕಾಂ - ಅಕಾರಾದ್ಯಕ್ಷರಸಮಷ್ಟಿಂ, ತೇ - ತ್ವತ್ಸಂಬಂಧಿನಂ, ತತ್ತ್ವೇನ - ಯಾಥಾಧ್ಯೇನ, ಜಾನಂತಿ- ವಿದಂತಿ. “ಜ್ಞಾ - ಅವಬೋಧನೇ. “ವೇದೇನ ರೂಪೇ ವ್ಯಕರೋತ್ಸತಾ ಸತೀ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ”, “ವೇದಶಬ್ದೇಭ್ಯ ಏವಾದೌ ದೇವಾದೀನಾಂ ಚಕಾರ ಸಃ” ಇತಿ ವೇದಸ್ಯ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಹೇತುತ್ವಾತ್ಸನ್ಮೂಲಭೂತಾಯಾ ಅಕ್ಷರಮಾತ್ಮಕಾಯಾ ಅಪಿ ತ್ವದಧೀನ

ತ್ವಾತ್ಪ್ರಾಕ್ಷಾತ್ಪರಂಪರಯಾ ವಾ ಕೃತ್ಸ ಮಪಿ ಪ್ರಪಂಚಜಾತಂ ತ್ವತ್ತ ಏವೋತ್ಪನ್ನಮಿತಿ ಭಾವಃ. “ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ”, “ತದೈಕ್ಷತ, ಬಹುಸ್ಯಾಂ ಪ್ರಜಾಯೇಯೇತಿ, ತತ್ತೇಜೋಽಸೃಜತ”, “ಯನ್ಮೂಲಾಸ್ತೋಮ್ಯೇಮಾಸ್ಸರ್ವಾಃ ಪ್ರಜಾಸ್ಸದಾಯತನಾಸ್ಸಪ್ರತಿಷ್ಠಾಃ, “ಋಚಸ್ಸಾಮಾನಿ ಜಜ್ಜಿರೇ ಛಂದಾಂಗ್ನಿ ಜಜ್ಜಿರೇ ತಸ್ಮಾತ್”, “ಕಾರ್ಯಾಣಾಂ ಕಾರಣಂ ಪೂರ್ವ” ಮಿತ್ಯಾದ್ಯತ್ರಾನು ಸಂಧೇಯಂ .

ಅವ್ಯಾಕೃತಾದ್ಯಾಕೃತವಾನಸಿ ತ್ವಂ ನಾಮಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಚ ಯಾನಿ ಪೂರ್ವಂ .

ಶಂಸಂತಿ ತೇಷಾಂ ಚರಮಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ವಾಗೀಶ್ವರ! ತ್ವಾಂ ತ್ವದುಪಜ್ಞವಾಚಃ .. 12..

ಉತ್ಪನ್ನಪ್ರಪಂಚಸ್ಯ ಪರ್ಯವಸಾನ ಸ್ಥಾನಮಪಿ ತ್ವಮೇವೇತ್ಯಾಹ (ಅವ್ಯಾಕೃತಾದಿ)ತಿ. ಹೇ ವಾಗೀಶ್ವರ, ತ್ವಂ, ಅವ್ಯಾಕೃತಾತ್ - ಪ್ರಧಾನಾತ್, ಪೂರ್ವಂ - ಪ್ರಥಮಂ, ಯಾನಿ ನಾಮಾನಿ - ವಾಚಕಾನಿ, ರೂಪಾಣಿ - ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿಸಂಸ್ಥಾನಾನಿ ಚ, ವ್ಯಾಕೃತವಾನ್ - ಪ್ರಣೀತವಾನಸಿ, “ಇಮಾ ಸ್ತಿಸ್ತೋ ದೇವತಾಃ ಅನೇನ ಜೀವೇನಾತ್ಮನಾನುಪ್ರವಿಶ್ಯ ನಾಮರೂಪೇ ವ್ಯಾಕರವಾಣೇ” ತಿ ಶ್ರುತೇಃ. ತೇಷಾಂ - ನಾಮರೂಪಾಣಾಂ, ಚರಮಾಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ - ಪರ್ಯವಸಾನಭೂಮಿಂ, ಭವಂತಂ, (ತ್ವದುಪಜ್ಞ ವಾಚಃ) ತ್ವತ್ - ತವ, ಉಪಜ್ಞಾನಿ - ತ್ವಯಾ ಆದೌ ದೃಷ್ಟಾನಿ, “ಉಪಜ್ಞೋಽಪಕೃಮಂ “ತದಾದ್ಯಾ ಚಿಖ್ಯಾಯಾ”ಮಿತಿ ನಪುಂಸಕತ್ವಂ. ತಾನಿ, ವಾಚಶ್ಚ ತಥೋಕ್ತಃ, ವೇದಾ ಇತ್ಯರ್ಥಃ; ಶಂಸಂತಿ - ವದಂತಿ, “ಶಂಸು - ಸ್ತುತೌ”. ಶರೀರಭೂತಾನಾಂ ಪೃಥಿವ್ಯಾನಾಂ ಶರೀರ್ಯಾಯತ್ಸನ್ನಿತಿತ್ವಾತ್; ನಾಮ್ನಾಂ ವಾಚಕಾನಾಂ ಪ್ರಕಾರದ್ವಾರಾ ಪ್ರಕಾರಿಪರ್ಯಂತವೃತ್ತಿಕತ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ

“ಯಸ್ಯ ಪೃಥಿವೀ ಶರೀರಂ ಯಸ್ಯಾಪಶ್ಯರೀರಂ ಯಸ್ಯ ತೇಜಶ್ಯರೀರಂ ಯಸ್ಯ ವಾಯುಶ್ಯರೀರಂ ಯಸ್ಯಾಕಾಶಶ್ಯರೀರಂ ಯಸ್ಯಾಕ್ಷರಂ ಶರೀರ”ಮಿತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತೇಃ; “ವಚಸಾಂ ವಾಚ್ಯಮುತ್ತಮ”ಮಿತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮೃತೇಶ್ಚ .

ಮುಗ್ಧೇಂದುನಿಷ್ಯಂದವಿಲೋಭನೀಯಾಂ ಮೂರ್ತಿಂ ತವಾನಂದಸುಧಾಪ್ರಸೂತಿಂ . ವಿಪಶ್ಚಿತಶ್ಚೇತಸಿ ಭಾವಯಂತೋ ವೇಲಾಮುದಾರಾಮಿವ ದುಗ್ಧಸಿಂಧೋಃ .. 13..

ಯೋಗಿನೋ ಮೋಕ್ಷರೂಪಫಲಾವಾಪ್ತಯೇ ತ್ವಾಮೇವ ಚಿಂತಯಂತೀತ್ಯಾಹ (ಮುಗ್ಧೇ) ತಿ. ಹೇ ವಾಗೀಶ್ವರ, ತವ, (ಆನಂದಸುಧಾಪ್ರಸೂತಿಂ) ಆನಂದ ಏವ, ಸುಧಾ - ಅಮೃತಂ, ತಸ್ಯಾಃ ಪ್ರಸೂತಿರ್ಜನ್ಮ ಯಸ್ಯಾಸ್ತಾಂ ತಥೋಕ್ತಾಂ; “ರಸೋ ವೈ ಸಃ, ರಸಂ ಗ್ ಹ್ಯೇವಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ನಂದೀ ಭವತಿ, ಏಷ ಹ್ಯೇವಾನಂದಯಾತಿ” ಇತಿ ಶ್ರುತೇಃ .(ಮುಗ್ಧೇಂದುನಿಷ್ಯಂದವಿಲೋಭನೀಯಾಂ) ಮುಗ್ಧೇಂದೋಃ, ನಿಷ್ಯಂದವತ್ - ಪ್ರವಾಹವತ್, ಅಭೂತೋಪಮಾ. ವಿಲೋಭನೀಯಾಂ - ಸ್ಪೃಹಣೀಯಾಂ, ದುಗ್ಧಸಿಂಧೋಃ, ಉದಾರಾಂ- ಶ್ರೇಷ್ಠಾಂ, ವೇಲಾಮಿವ - ಸೇತುಮಿವ ಸ್ಥಿತಾಂ, ಮೂರ್ತಿಂ - ವಿಗ್ರಹಂ, ವಿಪಶ್ಚಿತಃ - ಜ್ಞಾನಿನಃ, ಚೇತಸಿ - ಹೃದಯೇ, ಭಾವಯಂತಿ - ಪರಿಶೀಲಯಂತಿ, ಆನಂದ ಸುಧಾಕರತ್ವಾದಿತರ ವಿಷಯಾನ್ ಪರಿಹೃತ್ಯ ತತ್ತ್ವವ ರಮಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ. “ಮಹಾತ್ಮಾನಸ್ತು ಮಾಂ ಪಾರ್ಥ ಧೈವೀಂ ಪ್ರಕೃತಿಮಾಶ್ರಿತಾಃ, ಭಜಂತ್ಯನನ್ಯಮನಸೋ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಭೂತಾದಿಮವ್ಯಯಂ, ಸತತಂ ಕೀರ್ತಯಂತೋ ಮಾಂ ಯತಂತಶ್ಚ ದೃಢಪ್ರತಾಃ, ನಮಸ್ಯಂತಶ್ಚ ಮಾಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಾ ಉಪಾಸತೇ, ತತ್ತ್ವಕಾಗ್ರಂ ಮನಃ ಕೃತ್ವಾ ಯತಚಿತ್ತೇಂದ್ರಿಯಕ್ರಿಯಃ, “ರಮಂತೇ ಯೋಗಿನೋಽನಂತೇ ನಿತ್ಯಾನಂದೇ ಚಿದಾತ್ಮನೀ” ತ್ಯಾದಿ ವಚನಾತ್; ತದುಕ್ತಂ ಭಗವತಾ -“ಅನನ್ಯಾಶ್ಚಿಂತಯಂತೋ ಮಾಂ ಯೇ ಜನಾಃ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ, ತೇಷಾಂ ನಿತ್ಯಾಭಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ವಹಾಮ್ಯಹ” ಮಿತಿ .

ಮನೋಗತಂ ಪಶ್ಯತಿ ಯ ಸ್ವದಾ ತ್ವಾಂ ಮನೀಷಿಣಾಂ ಮಾನಸರಾಜಹಂಸಂ . ಸ್ವಯಂ ಪುರೋವಾದವಿವಾದಭಾಜಃ ಕಿಂಕುರ್ವತೇ ತಸ್ಯ ಗಿರೋ ಯಥಾರ್ಹಂ .. 14.. ಹಯಗ್ರೀವಮುಪಾಸೀನಃ ಪುಮಾನ್ ಪ್ರಯತ್ನಂ ವಿನೈವ ವಿದ್ಯಾಂ ಲಭತ ಇತ್ಯಾಹ (ಮನೋಗತ) ಮಿತಿ. (ಮಾನಸರಾಜಹಂಸಂ) ಮಾನಸಂ - ಮನ ಏವ ಮಾನಸಂ, ಮಾನಸಾಖ್ಯಸರಃ, ತತ್ರ, ರಾಜಹಂಸಂ - ರಾಜಹಂಸವದ್ವಿಹರಣೋತ್ಸುಕಮಿತ್ಯರ್ಥಃ; ತ್ವಾಂ ಮನೀಷಿಣಾಂ ಮಧ್ಯೇಯಃ - ಪುಮಾನ್, ಸದಾ - ಸರ್ವದೇಶಸರ್ವಕಾಲಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಸು “ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವೇಷು ಮಾಮನುಸ್ಮರ ಯುಧ್ಯ ಚ”, “ಯನ್ಮುಹೂರ್ತಂ ಕ್ಷಣಂ ವಾಪಿ ವಾಸುದೇವೋ ನ ಚಿಂತ್ಯತೇ, ಸಾ ಹನಿಸ್ತನ್ಮಹಚ್ಛಿದ್ರಂ ಸಾ ಭ್ರಾಂತಿ ಸ್ನಾ ಚ ವಿಕ್ರಿಯೇ” ತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತೈಃ; ಮನೋಗತಂ - ಹೃದಯಸ್ಥಂ, ಪಶ್ಯತಿ - ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರೋತಿ, ಮನಸಾ ಚಿಂತಯಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ. ತಸ್ಯ - ಜನಸ್ಯ, ಗಿರಃ - ವಾಚಃ, ಸ್ವಯಂ - ಯತ್ನಂ ವಿನೈವ,

(ಪುರೋವಾದ ವಿವಾದಭಾಜಃ) ಪುರೋವಾದೇ - ಪ್ರಾಥಮಿಕೋಪಸ್ಥಿತೌ, ವಿವಾದಂ - ಅನ್ಯೋನ್ಯಕಲಹಂ, ಭಾಜಃ - ಭಜಂತಃ, ಅಹಮಹಮಿಕಯಾ ಪ್ರಥಮಂ ಸ್ಫುರಂತ ಇತ್ಯರ್ಥಃ; ತಾಸ್ತತ್ಯಃ, ಯಥಾಹಂ - ಯಥಾಯೋಗ್ಯಂ, ಕಿಂಕುರ್ವತೇ - ಕಿಂಕರತ್ವಂ ಭಜಂತೇ, “ಡುಕ್ಯಿನ್ - ಕರಣೇ” .

ಅಪಿ ಕ್ಷಣಾರ್ಧಂ ಕಲಯಂತಿ ಯೇ ತ್ವಾಮಾಪ್ಲಾವಯಂತಂ ವಿಶದೈರ್ಮಯೂಖೈಃ .
ವಾಚಾಂ ಪ್ರವಾಹೈರನಿವಾರಿತೈ ಸ್ತೇ ಮಂದಾಕಿನೀಂ ಮಂದಯಿತುಂ ಕ್ಷಮಂ ತೇ .. 15..
ನ ಕೇವಲಂ ತ್ವಾಮುಪಾಸೀನಸ್ಯ ವಿದ್ಯಾಫಲಮಾತ್ರಮಪಿ ತ್ವತಿವಾಚಾಲಕತ್ವಮಪೀತ್ಯಾಹ
(ಅಪೀ) ತಿ. ಹೇ ವಾಗೀಶ, ವಿಶದೈಃ - ಸ್ವಚ್ಛೈಃ ಮಯೂಖೈಃ - ಕಿರಣೈಃ, ಆಪ್ಲಾವಯಂತಂ - ಹ್ಲಾದಯಂತಂ, ಸೇವಕಾನಿತಿ ಶೇಷಃ. ತ್ವಾಂ, ಯೇ - ಭಕ್ತಾಃ, ಕ್ಷಣಾರ್ಧಮಪಿ - ಸೂಕ್ಷ್ಮಕಾಲಮಪಿ, ಕಲಯಂತಿ - ಧ್ಯಾಯಂತಿ, ತೇ - ಭಕ್ತಾಃ, ಅನಿವಾರಿತೈಃ - ಪ್ರತಿವಾದಿಭಿರ್ನಿರೋದ್ಧಮಶಕ್ತ್ಯೈಃ, ವಾಚಾಂ - ಗಿರಾಂ, ಪ್ರವಾಹೈಃ - ಪರಂಪರಾಭಿಃ, ಮಂದಾಕಿನೀಂ - ಗಂಗಾಂ, ಮಂದಯಿತುಂ - ಅಲ್ಪವೇಗಾಂ ಕರ್ತುಂ, ಕ್ಷಮಂತೇ - ಶಕ್ಷುವಂತಿ, ತೇಷಾಂ ವಾಗ್ವೇಗೋ ಗಂಗಾ ಪ್ರವಾಹವೇಗಾದಪ್ಯತಿಶಯಿತಸ್ಯಾದಿತಿ ಭಾವಃ .

ಸ್ವಾಮಿನ್! ಭವದ್ರೋಗಸುಧಾಭಿಷೇಕಾದ್ವಹಂತಿ ಧನ್ಯಾಃ ಪುಲಕಾನುಬಂಧಂ .
ಅಲಕ್ಷಿತೇ ಕ್ವಾಪಿ ನಿರೂಢಮೂಲಮಂಗೇಷ್ಟಿವಾನಂದಧುಮಂಕುರಂತಂ .. 16..

ಧನ್ಯಾನಾಮೇವ ತ್ವಯಿ ಲಾಭ ಇತ್ಯಾಹ (ಸ್ವಾಮಿನ್ನಿ) ತಿ. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ - ವಾಗೀಶ, (ಭವದ್ರೋಗ ಸುಧಾಭಿಷೇಕಾತ್) ಭವತಸ್ಸಂಬಂಧೀ ಯೋಗಃ - ಭಕ್ತಿಯೋಗಃ, ಸ ಏವ ಸುಧಾ, ತಯಾ, ಅಭಿಷೇಕಃ - ಸ್ವಪನಂ, ತಸ್ಮಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ; ಅಲಕ್ಷಿತೇ - ಅದೃಷ್ಟೇ, ಕ್ವಾಪಿ - ಕ್ವಚಿತ್ಪದೇಶೇಽಪಿ, “ಯೋಗೀ ಯುಂಜೀತ ಸತತಮಾತ್ಮಾನಂ ರಹಸಿ ಸ್ಥಿತಃ, ಏಕಾಕೀ ಯತಚಿತ್ತಾತ್ಮಾ ನಿರಾಶೀರಪರಿಗ್ರಹಃ, ಶುಚೌ ದೇಶೇ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪ್ಯ ಸ್ಥಿರಮಾಸನಮಾತ್ಮನಃ, ನಾತ್ಯುಚ್ಛಿತ್ರಂ ನಾತಿನೀಚಂ ಚೇಲಾಜಿನಕುಶೋತ್ತರ” ಮಿತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತೇಃ; (ನಿರೂಢಮೂಲಂ) ನಿರೂಢಂ - ದೃಢತರಂ, ಮೂಲಂ ಯಸ್ಯ ತಂ; ಅಂಗೇಷು - ಅವಯವೇಷು, ಅಂಕುರಂತಂ - ಉದ್ಯಂತಂ, ಅನಂದಧುಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ - ಆನಂದ ಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ, “ಸ್ಯಾದಾನಂದ ಧು ರಾನಂದ” ಇತ್ಯಮರಃ. ಪುಲಕಾನುಬಂಧಂ - ರೋಮಾಂಚಂ, ಧನ್ಯಾಃ - ಭಾಗ್ಯವಂತಃ, ವಹಂತಿ - ಪ್ರಾಪ್ನುವಂತಿ. “ವಹ - ಪ್ರಾಪಣೇ” ಉಪಮಾಲಂಕಾರಃ .

ಸ್ವಾಮಿನ್! ಪ್ರತೀಚಾ ಹೃದಯೇನ ಧನ್ಯಾಸ್ತ ದ್ಧ್ಯಾನ ಚಂದ್ರೋದಯವರ್ಧಮಾನಂ .
ಅಮಾಂತಮಾನಂದಪಯೋಧಿಮಂತಃ ಪಯೋಭಿರಕ್ಷಾಂ ಪರಿವಾಹಯಂತಿ .. 17..
ತ್ವಾಂ ಚಿಂತಯನ್ ಪರಮಾನಂದಮನುಭವತೀತ್ಯಾಹ (ಸ್ವಾಮಿ) ನಿತಿ. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ - ಹಯಗ್ರೀವ, ಧನ್ಯಾಃ - ಭಾಗ್ಯವಂತಃ, ಪ್ರತೀಚಾ “ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗಯುಕ್ತೇನ

ಚೇತನಾ ನಾನ್ಯಗಾಮಿನೇ" ತ್ಯುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಅಂತರ್ಮುಖೇನ, ಹೃದಯೇನ - ಮನಸಾ, ತ್ವದ್ಧ್ಯಾನಂ ಚಂದ್ರೋದಯಃ, ತೇನ ವರ್ಧಮಾನಂ - ಜ್ಯಂಭಮಾಣಂ, ಅತ ಏವ, ಅಂತರ್ಹೃದಯೇ, ಅಮಾಂತಂ - ಅಪರ್ಯಾಪ್ತಂ, ಉದ್ವೇಲಮಿತಿ ಯಾವತ್, ಆನಂದಪಯೋಧಿಂ - ಸುಧಾಬಿಂ, ಅಕ್ಷಾಂ ಪಯೋಭಿಃ - ಆನಂದಬಾಷ್ಪೈಃ, ಪರಿವಾಹಯಂತಿ - ಪ್ರಸ್ರವಂತಿ .

ಸ್ವೈರಾನುಭಾವತ್ವದಧೀನಭಾವಾಸ್ಸಂರಬ್ಧವೀರ್ಯಾಂ ತ್ವದನುಗ್ರಹೇಣ ..
ವಿಪಶ್ಚಿತೋ ನಾಥ! ತರಂತಿ ಮಾಯಾಂ ವೈಹಾರಿಕೀಂ ಮೋಹನಪಿಂಛಿಕಾಂ ತೇ .. 18..
ಭವದ್ಯೋಗಿನಃ ತ್ವತ್ಕಟಾಕ್ಷೇಣೈವ ಮಾಯಾಂ ತರಂತೀತ್ಯಾಹ (ಸ್ವೈರಾನುಭಾವೇ) ತಿ ಹೇ ನಾಥ - ಹೇ ಹಯಗ್ರೀವ, (ಸ್ವೈರಾನುಭಾವದ್ವದಧೀನಭಾವಾಃ) ಸೈರಾನುಭಾವಸ್ಯ - ಸ್ವೇಚ್ಛಾವಿಹಾರಸ್ಯ, ತ್ವತ್, ತವ, ಅಧೀನಂ - ವಶಂವದಃ, ಭಾವಃ - ಅಭಿಪ್ರಾಯಃ ಯೇಷಾಂ ತೇ ತಥೋಕ್ತಾಃ; ವಿಪಶ್ಚಿತಃ - ಜ್ಞಾನಿನಃ, ತ್ವದನುಗ್ರಹೇಣ - ತ್ವತ್ಸಂಕಲ್ಪೇನ, ಸಂರುದ್ಧವೀರ್ಯಾಂ - ನಿರುದ್ಧಶಕ್ತಿಂ, ವೈಹಾರಿಕೀಂ - ಲೀಲೋಪಕರಣಭೂತಾಂ, ಮೋಹನಪಿಂಛಿಕಾಂ - ಸಕಲಲೋಕವ್ಯಾಮೋಹನಕರೀಂ ಮಯೂರಾದಿ ಪಿಂಛಭೂತಾಂ. ಲೋಕೇ ಇಂದ್ರಜಾಲಿಕವಿದ್ಯಾವತಾಂ ವಿವಿಧವಿಚಿತ್ರಾನಂತಾಶ್ಚರ್ಯಕರಕಾಯ ಸಮರ್ಥಃ ಕಶ್ಚನ ಪಿಂಛವಿಶೇಷಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಃ. "ಮಯಾಂ ತು ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಯಾನ್ಮಾಯಿನಂ ತು ಮಹೇಶ್ವರ" ಮಿತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತೇಃ; ತ್ವದನುಗ್ರಹೇಣ - ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದೇನ, ತರಂತಿ - ಅತಿಕ್ರಾಮಂತಿ .

ಪ್ರಾಜ್ಞಿರ್ಮಿತಾನಾಂ ತಪಸಾಂ ವಿಪಾಕಾತ್ಪ್ರತ್ಯಗ್ರ ನಿಶ್ರೇಯಸ ಸಂಪದೋ ಮೇ .
ಸಮೇಧಿಷೀರನ್ ತವ ಪಾದಪದ್ಮೇ ಸಂಕಲ್ಪಚಿಂತಾಮಣಯಃ ಪ್ರಣಾಮಾಃ .. 19..
ಜನ್ಮಾಂತರ ಕೃತ ತಪಶ್ಚಾಲಿನಾಂ ಮಾಯಾತರಣೇ ತ್ವತ್ಪಾದಾರವಿಂದ ಪ್ರಣಮನಮೇವ ಶರಣಮಿತ್ಯಾಹ (ಪ್ರಾ)ತಿ ಹೇ ನಾಥ - ಹೇ ಹಯಗ್ರೀವ, (ಪ್ರತ್ಯಗ್ರನಿಶ್ರೇಯಸಸಂಪದಃ) ಪ್ರತ್ಯಗ್ರಾ - ನೂತನಾ, ನಿಶ್ರೇಯಸಸಂಪತ್ ಯೇಷು ತಥೋಕ್ತಾಃ; (ಪ್ರಾಜ್ಞಿರ್ಮಿತಾನಾಂ) ಪ್ರಾಕ್ - ಪೂರ್ವಜನ್ಮನಿ, ನಿರ್ಮಿತಾನಾಂ - ಕೃತಾನಾಂ, ತಪಸಾಂ, ವಿಪಾಕಾಃ - ಪರಿಪಾಕಭೂತಾಃ, (ಸಂಕಲ್ಪಚಿಂತಾಮಣಯಃ) ಸಂಕಲ್ಪಸ್ಯ - ಇಚ್ಛಾಯಾಃ, ಚಿಂತಾಮಣಯಃ, ಪ್ರಣಾಮಾಃ, ತವ - ಭವತಃ, ಪಾದಪದ್ಮೇ - ಪಾದಾರವಿಂದೇ, ಸಮೇಧಿಷೀರನ್ - ಸಮಭಿವೃದ್ಧಾ ಭೂಯಾಸುರಿತ್ಯರ್ಥಃ, "ಏಧ-ವೃದ್ಧೌ", "ಹರತ್ಯಘಂ ಸಂಪ್ರತಿ ಹೇತುರೇಷ್ಯತಶ್ಚುಭಸ್ಯ ಪೂರ್ವಾಚರಿತೈಃ ಕೃತಂ ಶುಭೈಃ, ಶರೀರಭಾಜಾಂ ಭವದೀಯದರ್ಶನಂ ವ್ಯನಕ್ತಿ ಕಾಲತ್ರಿತಯೇಽಪಿ ಯೋಗ್ಯತಾ" ಮಿತ್ಯುಕ್ತರೀತ್ಯಾ ಭೂತಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಕಾಲೇಷು ಭವದೀಯ ಪಾದಾರವಿಂದಸೇವಾ ಯಶಸ್ಕರೀತಿ ಭಾವಃ .

ವಿಲುಪ್ತಮೂರ್ಧನ್ಯಲಿಪಿಕ್ರಮಾಣಾಂ ಭೂಯಾನ್ ಪ್ರಸಾದೋ ಮಯಿ ನಾಥ ಭೂಯಾತ್ .

ತ್ವದಂಘ್ರಿರಾಜೀವ ರಜಃಕಣಾನಾಂ ಸುರೇಂದ್ರಚೂಡಾಪದ ಲಾಲಿತಾನಾಂ .. 20..
 ಪೂರ್ವಸ್ಮಿನ್ಮೂಲಕೇ ಪ್ರಣಾಮಾತಿವೃದ್ಧಿಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಃ ಇದಾನೀಂ ಪಾದಾರವಿಂದ
 ಪ್ರಣಾಮಾನಂತರಂ ಪಾದರಜನಾಂ ಪ್ರಸಾದಃ ಪ್ರಾರ್ಥ್ಯತೇ (ವಿಲುಪ್ಪೈ)ರಿತಿ. ಹೇ
 ನಾಥ - ಹೇ ಹಯಗ್ರೀವ, (ವಿಲುಪ್ತಮೂರ್ಧನ್ಯಲಿಪಿಕ್ರಮಾಣಾಂ) ವಿಲುಪ್ತಃ -
 ಪ್ರಮೃಷ್ಟಃ, ಮೂರ್ಧನ್ಯಃ - ಮೂರಿ ಜಾತಃ, (ಶರೀರಾವಯವಾದ್ಯತ್) ಲಿಪೀನಾಂ
 - ಅಕ್ಷರಾಣಾಂ, ಕ್ರಮಃ - ಪಚ್ಛಿಃ, ಯೇಷಾಂ ತೇ ತಥೋಕ್ತಾಃ; “ಪರಿಸರವಿನತಾನಾಂ
 ಮೂರ್ಧ್ನಿ ದುರ್ವರ್ಣಪಚ್ಛಂ ಪರಿಣಮಯಸಿ ಶೌರೇಃ ಪಾದುಕೇ ತ್ವಂ ಸುವರ್ಣಂ” -
 “ಅಯಂ ದರಿದ್ರೋ ಭವಿತೇತಿ ವೈಧಸೀಂ ಲಿಪಿಂ ಲಲಾಟೇಽರ್ಥಿಜನಸ್ಯ ಜಾಗ್ರತ್ರಿಂ,
 ಮೃಷಾ ನ ಚಕ್ರೇಽಲ್ಪಿತಕಲ್ಪಪಾದಪಃ ಪ್ರಣೇಯ ದಾರಿದ್ಯದರಿದ್ರತಾಂ ನಳಃ”
 ಇತ್ಯುಕ್ತರೀತ್ಯಾ (ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ತತ್ಕರ್ಮಾನುಗುಣ್ಯೇನ ಲಿಖಿತಾಂ ದಾರಿದ್ಯಾದ್ರಿಸೂಚಕ
 ಲಲಾಟಲಿಪಿಂ ಸ್ವಯಮತಿಶಯ ಪ್ರದಾನೇನಾನ್ಯಥಾ ನಯತೀತ್ಯರ್ಥಃ; ಅತ ಏವ,
 (ಸುರೇಂದ್ರಚೂಡಾಪದ ಲಾಲಿತಾನಾಂ) ಸುರೇಂದ್ರೈಃ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಭಿಃ, ಚೂಡಾಪದೈಃ-
 ಮೌಳಿಭಿಃ, ಲಾಲಿತಾನಾಂ - ಶ್ಲಾಘಿತಾನಾಂ, ತ್ವತ್ಪಾದಾರವಿಂದಪ್ರಣತಿಕಾಲೇ
 ವಿರೋಭೂಷಣತ್ವೇನ ಉಹ್ಯಮಾನಾನಾಮಿತ್ಯರ್ಥಃ; (ತ್ವದಂಘ್ರಿರಾಜೀವ
 ರಜಃಕಣಾನಾಂ) ತ್ವತ್ - ತವ, ಅಂಘ್ರಿರಾಜೀವಸ್ಯ - ಪಾದಾರವಿಂದಸ್ಯ,
 ರಜಃಕಣಾನಾಂ - ಪರಾಗಲೇಶಾನಾಂ, ಭೂಯಾನ್ - ಮಹಾನ್, ಪ್ರಸಾದಃ -
 ಅನುಗ್ರಹಃ, ಮಯಿ, ಭೂಯಾತ್, “ಭೂ- ಸತಾಯಾ” ಮಾಶಿಷಿ ಲಿಜ್ .

ಪರಿಸ್ಪುರನ್ನೂಪುರ ಚಿತ್ರಭಾನು ಪ್ರಕಾಶನಿರ್ಧೂತ ತಮೋನುಷಂಗಾಂ .
 ಪದದ್ವಯೀಂ ತೇ ಪರಿಚಿನ್ಮಹೇಽಂತಃ ಪ್ರಬೋಧರಾಜೀವ ವಿಭಾತಸಂಧ್ಯಾಂ .. 21..
 ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರ ನಿವರ್ತಕಂ ಜ್ಞಾನೋದಯಹೇತುಂ ತ್ವತ್ಪಾದಾರವಿಂದಂ
 ಮನಸಾ ಧ್ಯಾಯಾಮೀತ್ಯಾಹ (ಪರಿಸ್ಪುರನ್ನಿ) ತಿ. ಹೇ ನಾಥ - ಹೇ ಹಯಗ್ರೀವ,
 ಪರಿಸ್ಪುರನ್ನೂಪುರ ಏವ ಚಿತ್ರಭಾನುಃ - ಸೂರ್ಯಃ, ತಸ್ಯ ಪ್ರಕಾಶೇನ - ತೇಜಸಾ,
 ನಿರ್ಧೂತಃ - ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಪ್ತಃ, ತಮೋನುಷಂಗಃ - ತಮಸ್ಸಂಯೋಗಃ, ಯಸ್ಯಾ ಸ್ತಾಂ,
 ತಥೋಕ್ತಾಃ; (ಪ್ರಬೋಧರಾಜೀವ ವಿಭಾತಸಂಧ್ಯಾಂ) ಪ್ರಬೋಧಃ - ಜ್ಞಾನಮೇವ,
 ರಾಜೀವಂ - ತಸ್ಯ, ವಿಭಾತಸಂಧ್ಯಾಂ - ಪೂರ್ವಸಂಧ್ಯಾಂ, ತೇ, ಪದದ್ವಯೀಂ -
 ಚರಣಯುಗಳಂ, ಅಂತಃ - ಮನಸಿ, ಪರಿಚಿನ್ಮಹೇ - ಪರಿಶೀಲಯಾಮಹೇ, “ಚಿಜ್ಞ್ -
 ಚಯನೇ” .

ತ್ವತ್ಕಿಂಕರಾಲಂಕರಣೋಚಿತಾನಾಂ ತ್ವಯೈವ ಕಲ್ಪಾಂತರಪಾಲಿತಾನಾಂ .
 ಮಂಜುಪ್ರಣಾದಂ ಮಣಿನೂಪುರಂ ತೇ ಮಂಜುಷಿಕಾಂ ವೇದಗಿರಾಂ ಪ್ರತೀಮಃ ..
 22..

ನೂಪುರಮಭಿವರ್ಣಯತಿ (ತ್ವತ್ಕಿಂಕರೇ) ತಿ. ಹೇ ನಾಥ! (ತ್ವತ್ಕಿಂಕರಾಲಂಕರಣೋಚಿತಾನಾಂ)
 ತ್ವತ್ - ತವ, ಕಿಂಕರಾಣಾಂ - ಭಕ್ತಾನಾಂ, ಅಲಂಕರಣಂ - ತ್ವತ್ಪಾದಾರವಿಂದರೂಪ

ಶಿರೋಭೂಷಣಂ, ತಸ್ಯ, ಉಚಿತಾನಾಂ - ಪ್ರತಿಪಾದನಯೋಗ್ಯಾನಾಂ, ಯದ್ವಾ, ತ್ವತ್ಕಿಂಕರಾಣಾಂ - ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನಾಂ, ಅಲಂಕರಣೇ - ಅಲಂಕಾರಕರಣೇ, ಉಚಿತಾನಾಂ - ಯೋಗ್ಯಾನಾಂ. ಅನೇನ ವಿಶೇಷಣೇನ ವೇದಗಿರಾಮಾಭರಣತ್ವಾಕಾರೋ ವ್ಯಜ್ಯತೇ; ಅತ ಏವ ನೂಪುರಮಂಜೂಷಿಕಾತ್ವೇನ ರೂಪಣಂ ಸಂಗಚ್ಯತೇ. ತ್ವಯೈವ - ಭವತೈವ, ಕಲ್ಪಾಂತರಪಾಲಿತಾನಾಂ - ರಕ್ಷಿತಾನಾಂ, ವೇದಗಿರಾಂ - ವೇದವಾಕ್ಯಾನಾಂ, (ಮಂಜುಪ್ರಣಾದಂ) ಮಂಜು - ಮನೋಹರಃ, ಪ್ರಣಾದಃ - ಶಿಂಜಾರವಃ, ಯತಃ ಮಣಿನೂಪುರಪೇಟಿಕಾಗರ್ಭಗತವೇದಕ್ಯಾನಿ ಶಿಂಜಾರವತ್ವೇನ ನಿಗದ್ಯಂತ ಇತಿ ಭಾವಃ; ಮಣಿನೂಪುರಂ - ಮಣಿಮಯಶಿಂಜೀರಂ, ಮಂಜೂಷಿಕಾಂ - ಪೇಟಿಕಾಂ, ಪ್ರತಿಮಃ - ಜಾನೀಮಃ, “ಇಣ್ - ಗತೌ”. ಲೋಕೇ ಯಥಾ ಧನವಾನ್ ಪುತ್ರಪೌತ್ರಾದೀನಾಂ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥಂ ಸರ್ವಾಭರಣಜಾತಂ ಸಂಗೋಪ್ಯ ಪೇಟಿಕಾಂ ಸಂಗೃಹ್ಣಾತಿ ತದ್ವದಿತಿಭಾವಃ .

ಸಂಚಿಂತಯಾಮಿ ಪ್ರತಿಭಾದಶಾಸ್ಥಾನ್ ಸಂಧುಕ್ಷಯಂತಂ ಸಮಯಪ್ರದೀಪಾನ್ .
ವಿಜ್ಞಾನಕಲ್ಪದ್ರುಮಪಲ್ಲವಾಭಂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುದ್ರಾಮಧುರಂ ಕರಂ ತೇ .. 23..
ಇತಃ ಪರಂ ತ್ರಿಭಿಃ ಶ್ಲೋಕೈಃ ಪಾಣಿಪಂಕಜಮಭಿವರ್ಣಯತಿ (ಸಂಚಿಂತಯಾಮೀತಿ. ಹೇ ನಾಥ! (ಪ್ರತಿಭಾದಶಾಸ್ಥಾನ್) ಪ್ರತಿಭಾ - ತಾತ್ಕಾಲಿಕೋಪಸ್ಥಿತಿಃ, ಸೈವ, ದಶಾ - ವರ್ತಿಃ, ತಸ್ಯಾಂ ವರ್ತಮಾನಾನ್, ಸಮಯಪ್ರದೀಪಾನ್ - ವೇದಾವಿರುದ್ಧಸಿದ್ಧಾಂತಪ್ರದೀಪಾನ್ ಸಂಧುಕ್ಷಯಂತಂ - ಅಭಿವರ್ಧಯಂತಂ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾಲೇ ಆವಶ್ಯಕಪ್ರಬೋಧಮುದ್ರಯಾ ಅಂಗುಳ್ಯಾ ದೀಪವತ್ಸಕಲಸಿದ್ಧಾಂತ ರಹಸ್ಯಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶನೇನ ಸರ್ವೇ ಸಿದ್ಧಾಂತಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಾ ಭವಂತೀತ್ಯರ್ಥಃ. (ವಿಜ್ಞಾನಕಲ್ಪದ್ರುಮ ಪಲ್ಲವಾಭಂ) ವಿಜ್ಞಾನಮಯಭಗವಚ್ಚರೀರಂ ಕಲ್ಪದ್ರುಮಃ - ಕಲ್ಪತರುಃ, ತಸ್ಯ, ಪಲ್ಲವಾನಾಂ - ಕಿಸಲಯಾ ನಾಂ, ಆಭೇವಾಭಾ ಯಸ್ಯ ತಂ; (ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮುದ್ರಾಮಧುರಂ) - ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮುದ್ರಯಾ- ಬೋಧಮುದ್ರಯಾ, ಮಧುರಂ - ಮನೋಹರಂ, ಕರಂ - ಪಾಣಿಂ, ಸಂಚಿಂತಯಾಮಿ - ಧ್ಯಾಯಾಮಿ. ರೂಪಕೋಪಯೋಸ್ಯಂಕರಃ .

ಚಿತ್ತೇ ಕರೋಮಿ ಸ್ಫುರಿತಾಕ್ಷಮಾಲಂ ಸವ್ಯೇತರಂ ನಾಥ! ಕರಂ ತ್ವದೀಯಂ .
ಜ್ಞಾನಾಮೃತೋದಂಚನಲಂಪಟಾನಾಂ ಲೀಲಾಘಟೀಯಂತ್ರಮಿವಾಶ್ರಿತಾನಾಂ .. 24..
(ಚಿತ್ತ) ಇತಿ - ಹೇ ನಾಥ!; ತ್ವದೀಯಂ - ಭವದೀಯಂ, (ಸ್ಫುರಿತಾಕ್ಷಮಾಲಂ). ಸ್ಫುರಿತಾ - ಪ್ರಕಾಶಮಾನಾ, ಆಕ್ಷಮಾಲಾ - ಜಪಮಾಲಾ ಯಸ್ಯ ತಂ. (ಜ್ಞಾನಾಮೃತೋದಂಚನ ಲಂಪಟಾನಾಂ) ಜ್ಞಾನಾಮೃತಸ್ಯ, ಉದಂಚನೇ - ಉದ್ಧರಣೇ, ಲಂಪಟಾಃ - ಆಸಕ್ತಾಃ, ಆಯಾಸವಂತ ಇತಿ ಯಾವತ್; ತೇಷಾಂ, ತಥೋಕ್ತಾನಾಮಾಶ್ರಿತಾನಾಂ, ಲೀಲಾಘಟೀಯಂತ್ರಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ - ಲೀಲಾಚರಣಾರ್ಥಂ ನಿರ್ಮಿತೋ ಯೋ ಘಟೀಯಂತ್ರವಿಶೇಷಃ, ತಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ, ಸವ್ಯೇತರಂ - ದಕ್ಷಿಣಂ, ಚಿತ್ತೇ - ಹೃದಯೇ, ಕರೋಮಿ - ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಯಾಮಿ .

ಪ್ರಬೋಧಸಿಂಧೋರರುಣೈಃ ಪ್ರಕಾಶೈಃ ಪ್ರವಾಳಸಂಘಾತಮಿವೋದ್ವಹಂತಂ .
 ವಿಭಾವಯೇ ದೇವ! ಸಪುಸ್ತಕಂ ತೇ ವಾಮಂ ಕರಂ ದಕ್ಷಿಣಮಾಗ್ರಿತಾನಾಂ .. 25..
 (ಪ್ರಬೋಧೇ)ತಿ. ಹೇ ದೇವ - ಹಯವದನ, ತೇ - ತವ, ಪ್ರಬೋಧಸಿಂಧೋಃ -
 ಜ್ಞಾನಸಾಗರಸ್ಯ, ಅರುಣೈಃ - ತಾಮ್ಬೈಃ, ಪ್ರಕಾಶೈಃ - ಕಾಂತಿಭಿಃ, ಪ್ರವಾಳಸಂಘಾತಂ
 - ವಿದ್ರುಮಸಂಘಂ, ಉದ್ವಹಂತಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ - ಬಿಭೃತಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ, ಸಪುಸ್ತಕಂ -
 ಪುಸ್ತಕಸಹಿತಂ, ಅಶ್ರಿತಾನಾಂ ದಕ್ಷಿಣಂ - ವಿದ್ಯಾಪ್ರದಾನಸಮರ್ಥಂ, ವಾಮಮಪಿ
 ದಕ್ಷಿಣಮಿತಿ ವಿರೋಧಃ - ತತ್ಪರಿಹಾರಃ ಪೂರ್ವೋಕ್ತೀತ್ಯಾ, ಸವ್ಯಂ ಕರಂ,
 ವಿಭಾವಯೇ - ಧ್ಯಾಯಾಮಿ .

ತಮಾಂಸಿ ಭಿತ್ತಾ ವಿಶದೈಃ ಪ್ರಕಾಶೈಸ್ಸಂಪ್ರೀಣಯಂತಂ ವಿದುಷ ಶ್ಚಕೋರಾನ್
 ನಿಶಾಮಯೇ ತ್ವಾಂ ನವಪುಂಡರೀಕೇ ಶರದ್ಧನೇ ಚಂದ್ರಮಿವ ಸ್ಫುರಂತಂ .. 26..
 ಅವಯವಸೌಂದರ್ಯಮಭಿವರ್ಣ್ಯ, ವಿಗ್ರಹ ಸೌಂದರ್ಯಮಭಿವರ್ಣಯತಿ
 (ತಮಾಂಸೀ) ತಿ. ಹೇ ದೇವ!, ತಮಾಂಸಿ-ಅಂತರ್ಬಾಹ್ಯಂಧಕಾರಾನ್, ವಿಶದೈಃ
 - ಸ್ವಚ್ಛೈಃ, ಪ್ರಕಾಶೈಃ, ಭಿತ್ತಾ - ಭಿತ್ತಾ, ವಿದುಷಶ್ಚಕೋರಾನ್ - ಪಂಡಿತಾನೇವ
 ಚಕೋರಾಖ್ಯಶಕುನಿವಿಶೇಷಾನ್, ಸಂಪ್ರೀಣಯಂತಂ - ಸಂತೋಷಯಂತಂ,
 ನವಪುಂಡರೀಕೇ - ನೂತನ ಪ್ರಪುಲ್ಲಪದ್ಮೇ, ಸ್ಫುರಂತಂ, ಅತ ಏವ ಶರದ್ಧನೇ-
 ಶರತ್ಕಾಲ ಮೇ ಸ್ಫುರಂತಂ ಚಂದ್ರಮಿವ ಸ್ಥಿತಂ, ತ್ವಾಂ, ನಿಶಾಮಯೇ-ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರ್ತುರ್ವೇ.
 ಉಪಮಾಲಂಕಾರಃ .

ದಿಶಂತು ಮೇ ದೇವ! ಸದಾ ತ್ವದೀಯಾ ದಯಾತರಂಗಾನುಚರಾಃ ಕಟಾಕ್ಷಾಃ .
 ಶ್ಲೋತ್ರೇಷು ಪುಂಸಾಮಮೃತಂ ಕ್ಷರಂತೀಂ ಸರಸ್ವತೀಂ ಸಂಶ್ರಿತಕಾಮಧೇನುಂ .. 27..
 ಭಗವತೋ ವಿದ್ಯಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೇ (ದಿಶಂತಿ)ತಿ. ಹೇ ದೇವ, ತ್ವದೀಯಾಃ,
 ದಯಾತರಂಗಾನು ಚರಾಃ - ಕೃಪಾಕಲ್ಲೋಲ ಸಹಚರಾಃ, ಕಟಾಕ್ಷಾಃ, ಪುಂಸಾಂ
 ಶ್ಲೋತ್ರೇಷು, ಅಮೃತಂ - ಸುಧಾಂ, ಕ್ಷರಂತೀಂ - ಸ್ರವಂತೀಂ, ಶ್ಲೋತ್ರಾನಂದಕರೀಮಿತ್ಯರ್ಥಃ
 ಸಂಶ್ರಿತಕಾಮಧೇನುಂ - ಅಶ್ರಿತಾನಾಮಭೀಷ್ಟದಾಯಿನೀಂ, ಸ್ವರ್ಧೇನುಮಿವ ಸ್ಥಿತಾಂ,
 ಸರಸ್ವತೀಂ, ಸದಾ ಮೇ, ದಿಶಂತು - ವಿತರಂತು, ದಿಶ - ಅತಿಸರ್ಜನೇ .

ವಿಶೇಷವಿತ್ತಾರಿಷದೇಷು ನಾಥ! ವಿದಗ್ಧಗೋಷ್ಠೀ ಸಮರಾಂಗಣೇಷು .
 ಜಿಗೀಷತೋ ಮೇ ಕವಿತಾರ್ಕಿಕೇಂದ್ರಾನ್ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರ ಸಿಂಹಾಸನಮಭ್ಯುಪೇಯಾಃ ..
 28..

ಕುಮತಿವಾದಭಂಜನಾರ್ಥಂ ವಾದಕಾಕಾಲೇಷು ಭಗವತ್ಸನ್ನಿಧಾನಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೇ
 (ವಿಶೇಷ ವಿತ್ತಾರಿಷದೇಷ್ವಿ)ತಿ. ಹೇ ನಾಥ - ಹಯಗ್ರೀವ, ತ್ವಮಿತ್ಯಧ್ಯಾಹರಃ;
 ವಿಶೇಷವಿದಾಂ - ವಾದಪ್ರತಿವಾದವಿಶೇಷಜ್ಞಾನಾಂ, ಪಾರಿಷದೇಷು - ಪರಿಷದ್ಯುಕ್ತೇಷು,
 (ವಿದಗ್ಧಗೋಷ್ಠೀ ಸಮರಾಂಗಣೇಷು) ವಿದಗ್ಧಾನಾಂ - ಸಮರ್ಥಾನಾಂ, ಗೋಷ್ಠ್ಯಾಃ
 - ಸಮಾಜಸ್ಯ, ಸಮರಾಂಗಣೇಷು - ವಾದಶಾಲಾಸು, (ಕವಿತಾರ್ಕಿಕೇಂದ್ರಾನ್)

ಕವೀನಾಂ - ಗದ್ಯಪದ್ಯ ರಚನಾಸಮರ್ಥಾನಾಂ, ತಾರ್ಕಿಕಾನಾಂ - ಊಹಪೋಹಾದಿ
ನಾನಾವಿಧಯುಕ್ತಿಚತುರಾಣಾಂ, ಇಂದ್ರಾನ್ - ಶ್ರೇಷ್ಠಾನ್, ಜಿಗೀಷತಃ - ಜೇತುಮಿಚ್ಛತಃ,
ಮೇ, (ಜಿಹ್ವಗ್ರ ಸಿಂಹಾಸನಂ) - ಜಿಹ್ವಾಯಾಃ - ರಸನಾಯಾಃ, ಅಗ್ರಮೇವ ಸಿಂಹಾಸನಂ
- ಸಿಂಹಪೀಠಂ, ಅಭ್ಯುಪೇಯಾಃ - ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾಃ, “ಇಣ್ - ಗತೌ” .
ತ್ವಾಂ ಚಿಂತಯಂ ಸ್ವ ಸ್ವಯಂತಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಸ್ತ್ವಾಮುದ್ಗುಣ್ ಶಬ್ದಮಯೇನ ಧಾಮ್ನಾ

ಸ್ವಾಮಿನ್! ಸಮಾಜೇಷು ಸಮಾಧಿಷೀಯ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾದಾಹವಬದ್ಧಶೂರಃ .. 29..
ತ್ವತ್ಸನ್ನಿಧಾನವಶಾದೇವ ಪ್ರತಿವಾತಿಕೋಲಾಹಲಾನ್ ಸ್ತಂಭಯಾಮೀತ್ಯಾಹ(ತ್ವಾಮಿ)ತಿ.
ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್ - ಹಯಗ್ರೀವ, ತ್ವಾಂ - ಭವಂತಂ, ಚಿಂತಯನ್, ಧ್ಯಾಯನ್,
ತ್ವನ್ಮಯಂತಾಂ - ತ್ವದಾತ್ಮತ್ವಂ, ಪ್ರಪನ್ನಃ - ಪ್ರಾಪ್ತಃ, ಶಬ್ದಮಯೇನ - ಮಂತ್ರಮಯೇನ,
ಧಾಮ್ನಾ - ತೇಜಸಾ, ತ್ವಾಮುದ್ಗುಣ್ - ಸ್ತುವನ್, ಅಹಮಿತಿ ಶೇಷಃ. ಸಮಾಜೇಷು -
ಮಹತ್ಸಭಾಸು, (ಸ್ವಚ್ಛಂದ ನಾದಾಹವಬದ್ಧಶೂರಃ) ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾದಾನಾಮಾಹವೇಷು
- ಯುದ್ಧೇಷು, ಬದ್ಧಃ - ಸನ್ನದ್ಧಃ, ಶೂರಃ - ನಿಪುಣಃ, ಸಮೇಧಿಷೀಯ - ವೃದ್ಧಿಂ
ಪ್ರಾಪ್ನುಯಾಂ, “ಏಧ-ವೃದ್ಧೌ” ಆತ್ಮನೇವದಂ. ಭವಂತಂ ಧ್ಯಾಯಂತಾಂ ಸ್ತುವಂತಾಂ
ಚ ವಾದಕಧಾದಾಸು ವಿಜಯಸ್ವಾದಿತಿ ಭಾವಃ .

ನಾನಾವಿಧಾನಾಮಗತಿಃ ಕಲಾನಾಂ ನ ಚಾಪಿ ತೀರ್ಥೇಷು ಕೃತಾವತಾರಃ .

ಧ್ರುವಂ ತವಾನಾಥಪರಿಗ್ರಹಾಯಾ ನವಂ ನವಂ ಪಾತ್ರಮಿದಂ ದಯಾಯಾಃ .. 30..
ಭಗವತಸ್ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಸ್ಯ, ತಸ್ಯ ಕೃಪೋದಯಾಯ ಸ್ವಸ್ಥಾನನ್ಯಗತಿಕ್ವಮನುಸಂಧಂ
(ನಾನಾವಿಧಾನಾ)ಮಿತಿ. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್, ನಾನಾವಿಧಾನಾಂ - ನಾನಾಪ್ರಕಾರಾಣಾಂ,
ಕಲಾನಾಂ - ವಿದ್ಯಾನಾಂ, ಅಗತಿಃ - ಅಪ್ರಾಪ್ಯಸ್ಥಾನಂ, (ನ ಚಾಪಿ ತೀರ್ಥೇಷು
ಕೃತಾವತಾರಃ) ತೀರ್ಥೇಷು - ಗಂಗಾದಿಪುಣ್ಯತೀರ್ಥೇಷು, ಕೃತಾವತಾರಃ - ಕೃತಃ -
ಅನುಷ್ಠಿತಃ, ಅವತಾರಃ - ಅವಗಾಹನಂ ಯೇನ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ, ಸ್ನಾತ ಇತಿ ಯಾವತ್,
ತಾದೃಶೋಽಪಿ ನೇತ್ಯರ್ಥಃ. ಈದೃಶೋಽಹಂ ತವ, ಅನಾಥಪರಿಗ್ರಹಾಯಾಃ -
ಅನಾಥಾನಾಂ -ದೀನಾನಾಂ, ಪರಿಗ್ರಹಾಯಾಃ - ಅನುಗ್ರಹ ಹೇತುಭೂತಾಯಾಃ,
ತ್ವದೀಯಾಯಾ, ದಯಾಯಾಃ - ಕೃಪಾಯಾಃ, ನವನ್ನವಂ - ಅತ್ಯಂತಾಭಿ ನವಂ,
ಅತ್ಯಂತವಿಲಕ್ಷಣಮಿತಿ ಯಾವತ್. ಪಾತ್ರಂ - ವಿಷಯಃ, ಅಸ್ತೀತಿ ಶೇಷಃ; ಧ್ರುವಂ -
ನಿಶ್ಚಯಃ, ತ್ವದೇಕ ಶರಣಾವಯಂ ನ ಸಾಧನಾಂತರಾವಲಂಬಿನ ಇತಿ ಭಾವಃ .

ಅಕಂಪನೀಯಾನ್ಯಪನೀತಿಭೇದೈರಲಂಕೃಷೀರನ್ ಹೃದಯಂ ಮದೀಯಂ .

ಶಂಕಾಕಳಂಕಾಪಗಮೋಜ್ವಲಾನಿ ತತ್ತ್ವಾನಿ ಸಮ್ಯಂಚಿ ತವ ಪ್ರಸಾದಾತ್ .. 31..
ಇದಾನೀಂ ತ್ವದೇಕಶರಣಸ್ಯ ಮೇ ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದೇವ ಸಮಸ್ತತತ್ತ್ವಾನಿ ಕರತಲಾಮಲಕಾ
ನೀತ್ಯಾಹ (ಅಕಂಪನೀಯಾನೀ)ತಿ. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್, ತವ, ಪ್ರಸಾದಾತ್ - ಅನುಗ್ರಹಾತ್,
ಅಪನೀತಿಭೇದೈಃ - ನಾನಾವಿಧಾನ್ಯಾಯೈರಪಿ, ಅಕಂಪನೀಯಾನಿ - ಅಪ್ರಮೃಜ್ಯಾನಿ,

(ಶಂಕಾಕಳಂಕಾಪಗ ಮೋಜ್ಜಲಾನಿ) ಶಂಕಾ - ಅಪ್ರಾಮಾಣ್ಯಶಂಕಾ, ಸೈವ ಕಳಂಕಃ, ತನ್ಯಾಪಗಮಃ - ನಿರಾಸಃ, ತೇನ ಉಜ್ಜ್ವಲಾನಿ - ಪ್ರಕಾಶಮಾನಾನಿ, ಸಮ್ಯಂಚಿ - ಯಥಾರ್ಥಾನಿ, ತತ್ತ್ವಾನಿ, ಮದೀಯಂ - ಮತ್ಸಂಬಂಧಿ, ಹೃದಯಂ - ಮಾನಸಂ, ಅಲಂಕೃಷೀರನ್ - ಅಲಂಕುರ್ವಂತು, ತವ ಪ್ರಸಾದವಶಾತ್ಸರ್ವ ತತ್ತ್ವಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರೋ ಭೂಯಾದಿತ್ಯರ್ಥಃ. “ಡುಕೃಷ್ಣಾ-ಕರಣೇ.”

ವ್ಯಾಖ್ಯಾಮುದ್ರಾಂ ಕರಸರಸಿಜೈಃ ಪುಸ್ತಕಂ ಶಂಖಚಕ್ರೇ

ಬಿಭ್ರದ್ಭಿನ್ನಸ್ಥಟಿಕರುಚಿರೇ ಪುಂಡರೀಕೇ ನಿಷಣ್ಣಃ .

ಅಮ್ಲಾನಶ್ರೀರಮೃತವಿಶದೈರಂಶುಭಿಃ ಪ್ಲಾವಯನ್ಮಾಂ

ಆವಿಭೂಯಾದನಘಮಹಿಮಾ ಮಾನಸೇ ವಾಗಧೀಶಃ .. 32..

ಅಥ ಹಯಗ್ರೀವಮೂರ್ತೇ ರಸಾಧಾರಣ ಸ್ವರೂಪ ಧ್ಯಾನಪದವೀಮಧಿರೋಹತಿ (ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಮುದ್ರಾಮಿ)ತಿ. ಕರಸರಸಿಜೈಃ - ಚತುರ್ಭಿಃ ಕರಾರವಿಂದೈಃ, ಶಂಖಚಕ್ರೇ, ಪುಸ್ತಕಂ - ಶ್ರೀಕೋಶಂ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾಮುದ್ರಾಂ - ಬೋಧಮುದ್ರಾಂ ಚೇತಿ ಶೇಷಃ; ಬಿಭ್ರತ್ - ವಹನ್, ಭಿನ್ನಸ್ಥಟಿಕರುಚಿರೇ - ದಳಿತಸ್ಥಟಿಕಮನೋಹರೇ.ಪುಂಡರೀಕೇ - ಸಿತಾಂಬೋಜೇ, ನಿಷಣ್ಣಃ - ಆಸೀನಃ, ಅಮ್ಲಾನಶ್ರೀಃ - ನಿತ್ಯಶ್ರೀಃ, ನಿತ್ಯಶೋಭಃ; ಅತ ಏವ (ಅನಘಮಹಿಮಾ) ಅನಘಃ - ನಿರ್ದುಷ್ಟಃ, ಮಹಿಮಾ - ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಂ, ಯಸ್ಯ ಸ ತಥೋಕ್ತಃ; ವಾಗೀಶಃ - ಹಯಗ್ರೀವಃ, ಅಮೃತವಿಶದೈಃ - ಅಮೃತಸ್ವಚ್ಛೈಃ, ಅಂಶುಭಿಃ - ಕಿರಣೈಃ, ಮಾಂ - ಸಂಸಾರಾಭಿತಪ್ತಂ, ಪ್ಲಾವಯನ್ - ಸೇಚಯನ್, ಮಮೇತ್ಯಧ್ಯಾಹರಃ; ಮಾನಸೇ - ಚಿತ್ತೇ, ಆವಿಭೂಯಾತ್ = ಸನ್ನಿಧೇಯಾತ್, “ಭೂ ಸತ್ತಾಯಾ” ಮಾಶಿಷಿ ಲಿಜ್. ಮನಸಿ ಹಯಗೀವಾವಿಭಾವೇ ಅಮೃತ ಕಲ್ಪತತ್ಕಿರಣಜಾಲೈರ್ಮನೋಗತ ಸಕಲ ಸಂತಾಪ ನಿವೃತ್ತಿಮೇ ಭವೇದಿತ್ಯಾಶಯಃ

ವಾಗರ್ಥಸಿದ್ಧಿಹೇತೋಃ ಪಠತ ಹಯಗ್ರೀವಸಂಸ್ತುತಿಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ .

ಕವಿತಾರ್ಕಿಕಕೇಸರಿಣಾ ವೇಂಕಟನಾಥೇನ ವಿರಚಿತಾಮೇತಾಂ .. 33..

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಕಿಕ ಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರೀಮದ್ವೇಂಕಟನಾಥಸ್ಯ ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷು

ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಸ್ತೋತ್ರಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ .

ಕವಿತಾರ್ಕಿಕಸಿಂಹಾಯ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಶಾಲಿನೇ .

ಶ್ರೀಮತೇ ವೇಂಕಟೇಶಾಯ ವೇದಾಂತಗುರವೇ ನಮಃ ..

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ .

ಸ್ವಗ್ರಂಥಸ್ಯ ವಿಶ್ವಸನೀಯತ್ವಾಯ ಸ್ವನಾಮ ಪ್ರಕಟಯನ್ ಸ್ವಕೃತಸ್ತೋತ್ರಸ್ಯ ಫಲಮ ಪ್ಯಾಹ(ವಾಗಧೇ)ತಿ. ಹೇ ಸುಧಿಯ ಇತ್ಯಧ್ಯಾಹರಃ; ಕವಿತಾರ್ಕಿಕಕೇಸರಿಣಾ - ಕವಿತಾರ್ಕಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠೇನ, ವೇಂಕಟನಾಥಾಹ್ವಯೇನ; ವಿರಚಿತಾಂ - ನಿರ್ಮಿತಾಂ,

ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಸ್ತೋತ್ರಂ - ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ

ಏತಾಂ, ಸಮ್ಯಕ್ಪದವಾಕ್ಯ ರಚನೋಜ್ಜಲಾಂ, (ವಾಗರ್ಧ ಸಿದ್ಧಿ ಹೇತುಂ) ವಾಚಾಂ
- ವಾಗ್ಗ್ರೂಪಾಣಾಂ, ಅರ್ಥಾನಾಂ, ಸಿದ್ಧೌ - ಜ್ಞಾನೇ, ಹೇತುಂ - ಕಾರಣಂ,
ಹಯಗ್ರೀವಸಂಸ್ತುತಿಂ - ಹಯಗ್ರೀವಸ್ತವಂ; ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪಠತ - ಅನುಸಂಧದಧ್ವಂ

ಇತಿ ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವಸ್ತೋತ್ರಸ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಸಮಾಪ್ತಾ .

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ .

The initial verses differ from the Hayagriva stotra posted separately.

Proofread by Chandrasekhar Karumuri

——
Shri Hayagriva Stotram - Samskrita Vyakhyanam

pdf was typeset on April 27, 2024

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

